

İNSANLIK ANITI: YARDIM EDEN ELLER

MONUMENT TO HUMANITY: **HELPING HANDS**

İnsanlık Anıtı:

Yardım Eden Eller

Kars'ta yeni bir İnsanlık Anıtı yapılması için bir öneri

Wouter Osterholt ve Elke Uitentuis

İstanbul'a ilk kez geldiğimiz 2011 yılında, Türkiye ile Ermenistan sınırında yer alan küçük tarihi bir şehir olan Kars'ta ihtilaflara yol açmış bir anıtın yıkılacağını duymuştuk. Söz konusu anıt, şehrin dışında Kazıktepe'nin zirve noktasında bulunuyor, her ikisi de otuz beş metre yüksekliğe varan, betondan iki figürden oluşuyor ve böylece Türkiye'deki en uzun heykel oluyordu. 'İnsanlık Anıtı' adı verilen bu heykelle amaçlanan şey, savaş ve barış gibi kavramları simgeselleştirmekti. 2006 yılında, dönemin Kars Belediye Başkanı olan Naif Alibeyoğlu şehrin tanıtılmasında önemli bir unsur olabileceğini düşünerek bu anıtı yaptırmak istemişti. Kars için, içinde modern bir sinema salonunun, bir sanat merkezinin, konferans alanlarının ve beş yıldızlı bir otelin bulunacağı büyük bir proje planlamıştı. Alibeyoğlu'nun şehri turistler için daha cazip kılacak bir vizyonu vardı. Mehmet Aksoy'un tasarladığı İnsanlık Anıtı, Kars'ı İsa heykeline sahip olan Rio de Janeiro ya da özgürlük heykelinin bulunduğu New York'la aynı düzleme koyacaktı.

Anıt daha en başından beri ihtilaflara yol açtı. Projeye önyak olan kişiler tek bir tarihsel olaya adanmış bir anıt yapmaktan kaçınmaya çalışmış olsa da, bu büyük ölçüde Ermeni-Türk çatışmasına adanmış bir anıt olarak algılandı. Bilindiği üzere, Ermeniler Osmanlı Türklerini soykırım işlemekle, 1915'ten itibaren bir milyondan fazla Ermeni'yi katletmekle itham eder. Türkiye o günden bu güne bu suçlamaları hararetle reddetti ve bilhassa Milliyetçi Hareket Partisi (MHP) Ermeni soykırımını dosdoğru inkâr etmesiyle bilinir. Heykeldeki soyut sembolizm, ki projeye önyak olanlar buna siyasi tartışmadan uzak durma stratejisi gözüyle bakmıştı, ters tepkilere sebep oldu. Bir başka deyişle, kavramsal muğlaklık siyasi manipülasyona neden oldu. 2008 yılında, Kars MHP teşkilatının üyeleri İnsanlık Anıtı'nın inşa sürecini durdurmak için yasal işlem başlattı.

2011'de Başbakan Recep Tayyip Erdoğan Kars'ı ziyaret etti ve İnsanlık Anıtı'nı "ucube" diye nitelendirip onun yıkılmasını talep ederek mesele etrafındaki tartışmayı daha da körükledi. Bunun hemen ardından, Kars belediye meclisi heykeli yıkma önergesini kabul ederek yasalaştırdı. Anıtın yaratıcısı Mehmet Aksoy yıkımın önüne geçmeye çalıştı, fakat çabaları boşunaydı: 26 Nisan 2011'de yıkım başladı. Heykel parçalanıp on sekiz kısıma ayrıldı ve yakınlarda bulunan bir hurdaliğe atıldı. Bazılarının söylediklerine bakılırsa, Erdoğan'ın heykeli yıktırmak istemesinin sebebi bir siyasi ivme yakalamak, o yıl yapılacak seçimlerde milliyetçi oyları almaktı. Yıkımı meşrulaştırmak için öne sürülen resmi savlar ise daha diplomatikti: Sorumlular, anıtın imar izni olmadığını ve tarihsel bir alana yasadışı bir şekilde dikilmiş olduğunu söylüyordu.

Gelgelelim, anıtın başına gelenlerin faturası sadece onu eleştirenlere ve savunulara çıkarılamaz; yaratıcı ve sanatçı da bu başarısızlıktan kısmen sorumludur. Heykelin meydana getirildiği yaratım süreci, bu kamusal heykelin temel saiklerini oluşturan asli insani ideolojilere uygun değildi. Sarf edilen tüm iyi niyetlere ve rağbet görmesi muhtemel bir görsel dil kullanılmasına rağmen, bu heykelin birleşme için uygun bir simge olmadığı gayet aşikârdı. Anıtle birlikte açık bir diyalogu teşvik etmek hedeflenmiş olsa da, bundan önceki birçok girişimde olduğu gibi, ortaya çıkan sonuç Türkler ile Ermeniler arasında kurulabilecek olası bir müzakere sürecinin son bulmasıydı.

Ne var ki, Anıtı oluşturma süreci yeterince demokratik değilse de, onun yıkılması doğrudan demokratik değerlere ve genel olarak sanat dünyasına karşı yapılmış bir saldırıydı. Erdoğan'ın müdahalesi tarihe ilişkin farklı yorumlara ve farklı dünya görüşlerine dair köklü bir hoşgörüsüzlüğü gözler önüne seriyordu. Erdoğan, kendi kişisel beğenisini bir politikaya dönüştürmek suretiyle, hiç farkında olmadan heykelin siyasi etkisi üzerine kafa yorma söylemine kapı aralamış oldu. Heykel yıkıldığında ise, insani anıtı desteklemek için çok az sayıda sanatçı ve kültür üreticisi çeşitli eylemlere girişti. Dolayısıyla bizler, bu tartışmayı açıp genişletme ihtiyacı duyduk.

Alternatif bir İnsanlık Anıtı inşa etmek için katılımcı bir süreç başlattık. Amacımız çeşitli insanları sürece dahil etmekti, çünkü insanlığa saygı gösterisinde bulunmak kültürel çoğulculuğu radikal bir biçimde kabul etmeyi gerektirir. Destek verici geribildirimlerin yanı sıra, yeni İnsanlık Anıtı'nın tasarımının eleştirel, direngen ve hatta reddiyeci söylemleri içermesi gerekir. İnsanlığa dair demokratik bir bakışta sansürün yeri yoktur.

Performatif müdahalemizin temel parçası İstanbul'da yaşayan yurttaşları sürece dahil etmek için bir katalizör olarak şehrin dört bir yanında gezdirdiğimiz seyyar bir stüdyoydu. Seyyar stüdyodaki simgesel imgeyle, ilk anıtın acınacak haline

atıfta bulunuluyordu: üzerine Mehmet Aksoy'un el heykelinin bir kopyasının yerleştirildiği, bir hurda arabasından oluşuyordu. El, eski İnsanlık Anıtı'nın önemli bir öğesiydi. İnşa sürecine son verildiğinde, heykel neredeyse tamamlanmış durumdaydı. Tek eksik öğe figürlerden birinin sağ eliydi. Bu son unsur heykelin kaidesinde, ampute kola takılmayı bekler halde yıllar boyunca öylece durmuştu. Dostluk Eli diye bilinmeye başlanan bu unsur görsel bir barış vaadi olarak işlev gördü.

Hurda arabasını mahalle sokaklarında dolaştırırken, yoldan geçenlerden ellerinden birinin alçı kopyasını alma izni istedik, zira böylece bir yardım eli uzatmış ve yeni bir anıtın inşasına katkıda bulunmuş olacaktı. Hemen oracıkta gönüllülerin ellerinin kalıplarını çıkardık ve anıtın inşa edilip yıkılması konusundaki kendi görüşlerini almak üzere onlarla mülakat yaptık. Katılımcılar elleriyle nasıl bir işaret yapacaklarına kendileri karar verdiler. Farklı türden birçok şekil topladık: Göğre doğru açılmış eller, barış işaretleri, 'siktir' işaretleri, vb. Bu alçı eller yeni İnsanlık Anıtı'mız için birer yapı taşı oldu.

İstanbul'daki müdahalemizin ardından, yıkılan heykelin eskiden bulunduğu yere yerleştirmek üzere bu elleri Kars'a getirdik. Bir saate kalmadan polis olay yerine gelip olan biteni soruşturmaya başladı. Yerleştirmemizi ortadan kaldırmaya ve elleri yakınlardaki bir çöplüğe atmaya zorlandık. Polis bize danışma gereği bile duymadan medyaya haber verdi ve bizi Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ı protesto etmek üzere Hollanda'dan Türkiye'ye gelmiş turistler olarak resmeden bir basın duyurusu çıkardı ve bu duyuru Türkiye'nin dört bir yanındaki gazetelerde yayımlandı. Söz konusu haber metni birbirinden farklı yüz yirmi bir elin yedisini gösteren bir fotoğrafla birleştirilmişti - en müstehcen jestlerin derlendiği bir fotoğraftı bu.

Bu bülteni projemize dair bahsi geçen tek taraflı tasvirlerle karşı çıkmak ve her şeyden önce niçin alternatif bir anıt yaratmak istediğimizi izah etmek için yayımlıyoruz. Her birine ayrı ayrı son derece müteşekkirdiğimiz proje katılımcılarının çeşitli görüşlerini ortaya koymak istiyoruz. Onlar olmasa, bu çalışmayı asla yapamazdık.

Monument to Humanity: Helping Hands

A proposal for a new Monument to Humanity in Kars, Turkey

Wouter Osterholt and Elke Uitentuis

When we first came to Istanbul in 2011, we heard about the demolition of a controversial monument in Kars, a small historical city on the border between Turkey and Armenia. The monument was located outside the city on top of Kaziktepe Hill and consisted of two concrete figures, both 35 meters high, making it the tallest sculpture in Turkey. The sculpture, called 'Monument to Humanity', was meant to symbolize concepts such as war and peace. In 2006, Naif Alibeyoglu, then the mayor of Kars, commissioned the construction of the monument, as an important element in the promotion of the city. He planned a grand project for Kars, in which a modern movie theatre, an arts centre, conference spaces and a five-star hotel would be developed. He had the vision to make the city more attractive for tourists. The Monument of Humanity, designed by the sculptor, Mehmet Aksoy, would put Kars on the map in a similar way as the statue of Christ in Rio de Janeiro and the statue of liberty in New York.

The monument was very controversial from the beginning. Although the initiators of the project tried to avoid creating a memorial dedicated to one historical event, it was mostly perceived as a memorial dedicated to the Armenian-Turkey conflict. Armenians accuse Ottoman Turks of committing genocide, killing more than a million Armenians beginning in 1915. To this day, Turkey vehemently rejects these allegations, and the Turkish nationalist party (MHP) in particular is well known for its outspoken denial of the Armenian genocide. The abstract symbolism of the sculpture, seen by the initiators as a strategy to avoid political debate, proved counterproductive. The conceptual vagueness led to political manipulation. In 2008, members of the MHP in Kars started legal proceedings to put a hold on the construction process of the Monument to Humanity.

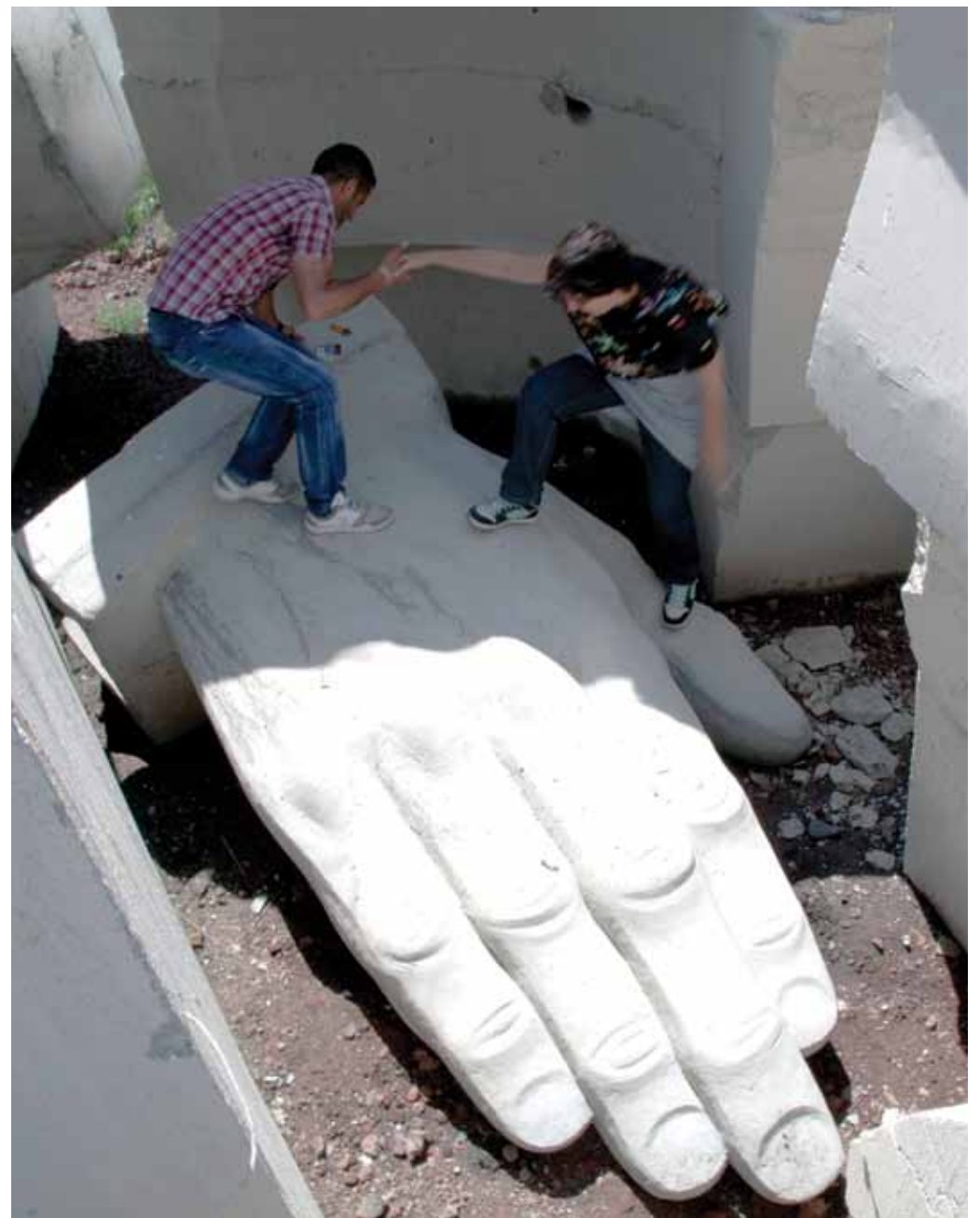
In January 2011, Prime Minister Recep Tayyip Erdoğan visited Kars and further sparked the debate around the Monument to Humanity, calling it "freakish" and demanding its demolition. Soon afterward, the Kars municipal assembly passed a motion to tear down the sculpture. The monument's creator, Mehmet Aksoy, tried to prevent its demolition, but his efforts were in vain: on 26 April, 2011, demolition began. The sculpture was cut into 18 pieces and dumped in a nearby junkyard. Some say that Erdoğan used political momentum resulting from the sculpture's demolition to gain nationalist votes in that year's election. The official arguments justifying the demolition were more diplomatic: those responsible said that the monument lacked a zoning permit and had been erected illegally on an historical site.

The monument's fate cannot be blamed solely on its critics and opponents, however; the creator and the artist are also partly responsible for its failure. The undemocratic creation process through which the sculpture came into being was not conducive to the essential humanistic ideologies that formed the underlying motive of this public sculpture. In spite of all its good intentions and its use of a popular visual language, the monument did not prove to be a very adequate symbol for unification. Although the monument was supposed to stimulate an open dialogue, instead - like so many initiatives before - it put a halt to possible negotiations between Turks and Armenians.

Yet regardless of the fact that the process of creating the monument was not sufficiently democratic, its demolition was nevertheless a direct attack against democratic values and against the art world in general. Erdoğan's interference showed a radical intolerance toward different historical interpretations and worldviews. By transforming his personal taste into policy, he unwittingly initiated a reflective discourse on the political impact of the sculpture. When the sculpture was demolished, however, few artists or cultural producers initiated actions, events or protests in support of the humanitarian monument. Therefore, we felt the need to open up the debate.

We initiated a participatory production process to build an alternative Monument to Humanity. Our aim was to include a wide variety of people, because an homage to humanity demands a radical acceptance of cultural pluralism. In addition to supportive feedback, the design of the new Monument to Humanity must also include critical, resistant, and even rejecting discourses. In a democratic view of humanity, there is no place for censorship.

The central piece of our performative intervention was a mobile studio that we pushed through Istanbul as a catalyst for engaging local citizens. The symbolic image of the mobile studio referenced the deplorable state of the original monument: it consisted of a junk-cart with a copy of Mehmet Aksoy's hand

sculpture placed at its top. The hand was an important element of the former monument to humanity. When the construction was put on hold, the sculpture was almost completed. The only missing element was the right hand of one of the figures. For years, this last segment stood at the base of the sculpture, waiting to be attached to the amputated arm. The Hand of Friendship, as it became known, functioned as a visual promise of peace.

While wheeling the junk-cart through the city's neighborhoods, we asked passers-by to lend us a helping hand and contribute to the construction of a new monument by giving us permission to make a plaster copy of one of their hands. We made molds of volunteers' hands on the spot, and interviewed them to ask about their personal views of the construction and demolition of the monument. Participants chose for themselves what kind of sign to make with their hands: we collected a variety of different shapes, including open hands, fists, peace signs, 'F...you' signs, etc. These plaster hands served as the building blocks for our new Monument to Humanity.

After our intervention in Istanbul, we brought the hands to Kars to install them on the site of the demolished sculpture. In less than an hour, police came to investigate the scene. We were forced to remove our installation and throw the hands in a nearby dumpster. Without consulting us, the police informed the media and issued a press release, printed in newspapers throughout Turkey, that portrayed us as tourists from the Netherlands who had come to Turkey to protest against Prime Minister Recep Tayyip Erdoğan. The text was combined with a picture of 7 of the 121 hands - a selection of the most obscene gestures.

We are publishing this bulletin to counter these one-sided portrayals of our project, and to explain why we wanted to create an alternative monument in the first place. We want to reveal the diverse opinions of the participants within our project, to whom we are especially grateful. Without them, we could never have realized this work.

Yaratıcı Yıkım: 2 Meydan, 1 Anıt

Yaşar Adnan Adanalı

Yıkım, iktidarın alanına girer. Bir de hegemonyasını mekan üzerinden kurma gayretindeki bir iktidar için, çok merkezi konumdadır. Türkiye’de son on yılda hızla otoriterleşen, neoliberal politikaların uygulayıcısı hükümet, yıkımı da kutsanan bir şölen haline getirdi. Kente yapılan müdahalelerin birçoğu önce yıkımla müjdeleniyor.

Yıkım, içinde yaratıcılığı da barındırır. ‘Yaratıcı yıkım’, yok ettiği yerde bambaşka, bağlamsız, sınırlandırılmamış tasarıma da imkan sağlayan bir hafriyat alanı, boşluk, boş bir levha (tabula rasa) oluşturur. Aslında bu alan, ya da araziye indirgenmiş mekan, ilkel sermaye birikiminin kendisidir: Önce toprak devlet mekanizmasının yardımıyla ele geçirilip kapatılır; üzerinde yaşayanlar mülksüzleştirilir; yıkım ile açığa çıkan alan özelleştirilerek birikimi sağlayacak sermaye mekanları inşa edilir.

Yıkım şöleni

Türkiye’de son 10 yılda ‘kentsel dönüşüm’ projeleri ile birçok görece yoksul mahallenin ‘yaratıcı yıkımın’ hedefi olduğunu biliyoruz. Kendini Gezi Parkı Direnişi’nde de gösteren kentsel muhalefet uzunca bir süredir ‘kentsel dönüşüm yaşam alanlarının orada yaşayanlar için iyileştirilmesinden ziyade yıkımlar ile kent merkezinde yeni rant alanları yaratmayı amaçlıyor’ eleştirisinde bulunuyordu. Yıkım ve zorla tahliyelerle eşitlenmesi, dönüşümün kamuoyunda meşruiyet zeminini kaydırırken, siyasi olarak da bir ‘bedel’ olma riskini doğuruyordu. Bu da haliyle kentsel dönüşümün uygulayıcılarını ‘mahcubiyet’, ‘inkar’ ve ‘savunma’ refleksi ile hareket etmeye zorluyordu. Böylesine bir refleksin ‘Turbo Dönüşüm’ iştahı olan bir ekonomik ve siyasi rejim için yavaşlatıcı etkisi açık.

İlki Ekim 2012, ikincisi de Ağustos 2013’de gerçekleştirilen ve canlı olarak ulusal kanallardan yayınlanan Kentsel Dönüşüm Yıkım Şölenleri ile ‘yaratıcı yıkım’ eşik atlayarak gerçek üstü bir hal aldı. Bu şölenlerde, yoksul bir mahalledeki yıkım alanına kurulan gösterişli bir sahneye çıkan Başbakan Recep Tayyip Erdoğan ve kurmayları, ülkenin farklı şehirlerine canlı olarak bağlanıyordu. ‘Şöyle bir zumlayalım, yıkımları görelim’ komutu ile farklı şehirlerdeki yıkımları başlatan Başbakan, yıkımları normalleştirmekle kalmıyor, aynı zamanda adeta kutsuyordu.

Yaratıcı yıkım, metastaz yapmış kanserli hücre gibi mahalleyi aşarak yaşamın her alanına, parklara, ormanlara, miras alanlarına, arsızca nüfus ediyor. Bunun en çarpıcı örneklerinden birini, İstanbul’un merkezinde yer alan Taksim Gezi Parkı’nı yıkarak yerine bir alışveriş merkezi olarak eski bir askeri yapının (Topçu Kışlası’nın) replikasını yeniden yapma ısrarında gördük. Tabii burada yeniden yapımdan kasıt, hiçbir İstanbullunun hafızasında yer almayan 1942 yılında yıkılmış bir yapının benzerinin adeta bir tiyatro dekoru yapar gibi inşa edilmesinden ibaret.

Kentin parçalanmış birkaç tonu

Ayrıca yaratıcı yıkım ile, moloz yığınınına indirgenen (tarih, hafıza, mimari, emek, sanat, vb.) mekanın bileşenleri, sil baştan inşa için hammadde olarak kullanılıyor. Örneğin, İstanbul’un dört bir yanından gelen ve muhtemelen bahsi geçen kentsel dönüşüm projeleri ile yıkılan bellek, mekanlarının molozunu taşıyan hafriyat kamyonları, Tarihi Yarımada’nın kıyısında Yenikapı Meydan Projesi için gece gündüz denizi dolduruyorlar. Bu proje ile nihai hedef, 715.000 metrekarelik, 1 milyon kişi kapasiteli devasa bir meydan inşa etmek.

Sahneyi gözümüzün önüne getirmeye çalışalım: Ardı ardına sıralanmış kilometrelerce uzayan yüzlerce hafriyat kamyonu, ağır ağır ilerleyerek kıyıya yaklaşırlar. Sırası gelen şoför, kamyonu geri vitesle takarak küçük bir manevra ile tam kıyı sınırına yanaşır. Damperli dorse otomatik olarak yükselir ve kentin parçalanmış birkaç tonu denize akar. Hiç sonu gelmeyecekmişçesine tekrarlanan her bir manevra ile kara denizin biraz daha içerlerine doğru açılmaktadır. Bu ‘beton başyapıt’ ile 8.000 yıllık geçmişî olan bir şehrin kıyı çizgisinin uzaydan görülebilecek şekilde değiştirilmesi söz konusu.

Yenikapı’da, kalkınmanın yıkıcı etkileriyle buluşmamış toprak ve denize, yani henüz dokunulmamış manzaraya baktığında müdahale ve temellük etme aşkıyla yanıp tutuşan, doğayı ve toplumu dönüştürme hırsıyla şeytanı bile şaşkına çeviren Goethe’nin Faust’unu kıskandıracak bir irade çalışıyor. İktidar arzusunun derinliği ile yaratıcı yıkımın boyutu doğru orantılı.

Yapılmak istenen meydanın çok yakınında, İstanbul Boğazı’nın iki yakasını denizin altından geçecek bir tünel ile birleştirecek Marmaray Projesi yer almaktadır. Bu proje kapsamında belki de İstanbul ve Dünya’nın en önemli arkeolojik kazılarından biri gerçekleştirilmektedir. Başbakan, aralarında M.S. 4. yüzyılda inşa edilen Theodosius Limanı kalıntıları ve 36 adet batık gemi de bulunan arkeolojik kazılar yüzünden yavaş ilerleyen altyapı projesinden duyduğu rahatsızlığı, bulunan eserleri ‘çanak, çömlek’ olarak niteleyerek dile getirmişti. ‘Bize gecikmek yakışmaz,

ertelemek yakışmaz. Sürekli yok arkeolojik şey, yok çömlek çıktı, yok şu çıktı, yok bu çıktı ile önümüze engeller koydular’ (Hürriyet, 26.02.2011) derken yaratıcı yıkımın iki önemli bileşenine, (‘tarihi değersizleştirme’ ve ‘gelişmenin hızı’) vurgu yapar.

Erdoğan, Gezi Parkı Direnişi patlak vermeden bir ay önce, Kültür ve Tabiat Varlıklarını İstanbul Bölge Koruma Kurulu’nun Topçu Kışlası Projesi’ni reddetmesi kararına karşın yine ‘çanak, çömlek’ meselesini gündeme getirir: ‘3-5 çanak çömlek Marmaray’ı 4 yıl geciktirdi. Yazık değil mi günah değil mi? Burada bir tarihi eser (Taksim Topçu Kışlası) var, bu tarihi eseri kurul nasıl reddeder? Denizin dibinde 3-5 tane çanak çömlek çatal kaşık bulunmuş bunları koruyorsun ama Taksim Meydanı’ndaki devasa kışla gayet güzel mimari estetiği gayet güzel buna hayır diyorsun. Böyle bir anlayış mantık olur mu? (29.04.2013, Cihan) Kendi iktidarını temsil edecek sembolik bir mekanın inşası için, toplumsal bellekte önemli yeri olan bir kamusal mekanı koruma kararını ‘çanak, çömlek’ benzetmesi yaparak değersizleştirir.

İnsanlık Anıtı’nı yıkmak bir insanlık suçu mu?

Bugün Türkiye kentlerinin formunu çok hızlıca, ve sanki yukarıdan aşağıya tanrının eli değmişçesine kudretli bir şekilde değiştiren kentsel dönüşüm sürecinin estetik ifadesi iktidarın kültürel müdahalelerinde de kendini gösteriyor. Erdoğan, Kars Cumhuriyet Meydanı’nda düzenlenen bir törende İnsanlık Anıtı ile ilgili şu ifadeleri kullanır: ‘Hasan Harakanî’nin türbesinin hemen yanı başında bir ucube oraya koymuşlar. Bir garip bir şey dikmişler. Tabi bu oradaki tüm vakıf eserlerinin, o sanatkarane eserlerin olduğu yerde böyle bir şey olması düşünülemez.’ (09.01.2011, Radikal)

İnsanlık Anıtı’nın başbakan tarafından önce ‘ucube’ olarak adlandırılması, sonrasında da yıkım emrinin verilmesi, aslında tanıdık bir iktidar dili ve eyleme biçimi. Hümanizm ve evrensellik iddiasındaki eser, canavarlaştırılarak (ucube) insanlık sınırlarının dışına itilir. Türbe ve vakıf eserleriyle, yani ‘gerçek’ ve ‘bizden’ sanat ile de kıyaslanmak suretiyle insandışılaştırma mekanizması ile değersizleştirilen anıtın yıkımı da mümkün kılınır. Bundan sonrası bir emre bakar. Aynen ‘çanak, çömlek’ ve ‘Topçu Kışlası’ karşılaştırmasında yaratılan ikililik devrede. ‘Kentin parçalanmış birkaç tonu’ haline dönüştürülmüş İnsanlık Anıtı, eğer Kars’ta değil de İstanbul’da yer alsaydı, yıkımından sonra muhtemelen Yenikapı’dan denize dökülecekti.

Nasıl bir kamusalılık?

Kamusal mekanda var olan sanat eserinin geniş ve çoğul seyirci kitlesi ile ilişki kurmasını, onlara bir katılım imkanı sunmasını, yeni kamusalılıkların üretilmesine katkıda bulunmasını bekliyorsak eğer, İnsanlık Anıtı’nın ne yapım ne de yıkım aşamalarında bu beklentiyi tam olarak karşıladığını söyleyemeyiz. Ne vaad ettiği gibi Türkiye Ermenistan yakınlaşmasına -insanlığa- katkısı üzerinden kamusal alanın genişlemesine imkan sağladı, ne de anıtın bulunduğu mekanda var olup olmaması veya ne şekilde var olmasına dair tartışmada ‘seyirciyi’ katılımcı, yurttaşı karar alıcı, yani kamusalılık üretiminin öznesi yapabildi. Sanatçı anıtı adeta tepeden bıraktı. Siyasetçi de en tepeden, bütün yerel demokratik mekanizmaları hiçe sayarak balyozun inmesini emretti.

İnsanlık Anıtı’nın henüz yıkılmadan önceki haline baktığımızda, yerde maksatsız bir şekilde yatan, takılmayı bekleyen, ve hiçbir zaman da takılamayacak olan büyük bir el görürüz. Bu kimin elidir? Anıtı hayal eden, onu yapan ve gökten bırakan sanatçının eli mi? Anıtı yıkma arzusundaki iktidarın eli mi? Aslında zaman ve mekanda sabitlenmemiş, yerde bulunan el, sunduğu ‘geçici kullanım’ imkanı ile ‘seyirciyi’ anıtlı etkileşime geçmeye, onu yeniden üretmeye davet eder. Nitekim anıt yıkılmadan önce çekilmiş fotoğraflardan birinde, biri ele yaslanmış ve diğeri de avcuna oturmuş iki küçük kız mutlu bir şekilde poz verir. İşte Wouter ve Elke’nin çalışması da, henüz takılmamış elden yola çıkarak, yapım ve yıkım arasındaki zamansallıkta İnsanlık Anıtı’na bir katılım penceresi açar. ‘Seyirci’ katılımcı olmaya davet edilirken, öznellik üretimi ve farklı kamusalılıkların inşası için imkan sağlanır. Katılımdan kasıt, neoliberal anlamda seyreltik bir diskur değildir elbet. Verili olana, dayatılana katılmak, sistem içine çekilmekten ziyade dışsal güçlerin tahakkümünün azaltılmasıdır talep edilen. Aslında bu imkan, çok daha genel anlamda, ‘yaratıcı yıkım’ olarak tarif ettiğimiz, hegemonyasını mekanda kurmaya çalışan iktidar mekanizmasına karşı verilecek demokratikleşme mücadelesi için de, çok değerli.

Creative Destruction: Two Squares, One Monument

Yaşar Adnan Adanalı

Destruction belongs to the jurisdiction of power. It has utmost centrality especially for a power in search of establishing its hegemony through space. The current Turkish government, which has increasingly become authoritarian in the last decade and enthusiastically pursued neoliberal politics, also transformed destruction into a consecrated feast. Most of the interventions into urban space are first heralded by way of destruction.

Within itself, destruction also contains creativity. In the place it annihilates, ‘creative destruction’ engenders a site of excavation, a gap, an empty tablet -tabula rasa -, which also allows for an utterly different, non-contextual, and unconstrained design. In fact, this site, or the space reduced to a landed estate, is primitive accumulation of capital as such: First, the land is enclosed with the help of state mechanism; then, those people living on it get dispossessed; finally, this site, coming forth through destruction, is privatized and we see the construction of capital spaces that would enable accumulation.

Feast of Destruction

We know that as a consequence of ‘urban transformation’ projects, many relatively poor neighbourhoods have become the targets of ‘creative destruction’ in the last decade. As for the urban opposition showing up also in the course of Gezi Park Resistance, one can sum up their long-standing critique as follows: “Urban transformation does not aim improving the living spaces for people living there; quite the contrary, by means of destructions, it targets creating new sites for rent in the urban center.” Through the equation of it with destruction and forced evictions, not only urban transformation’s basis of legitimation shifted in the public opinion, but also it risked, politically speaking, becoming a “price” to be paid for. And this naturally compelled the implementers of urban transformation to act with a reflex of ‘embarrassement’, ‘denial’, and ‘defence’. It goes without saying that such a reflex had a retarding effect for an economic and political regime craving for ‘Turbo Transformation’. With the Urban Transformation Feasts of Destruction, taking place first in October 2012 and secondly in August 2013, lively broadcasted through national television channels, ‘creative destruction’ stepped into a new stage and took on a surreal form. In these feasts, the Prime Minister Recep Tayyip Erdoğan and his cadres got on a pompous stage installed within the site of destruction at a poor neighborhood, having live contacts with different cities of the country. Commencing the destruction in different cities with his instructions -“Let’s zoom in, let’s see the destructions” - , the Prime Minister not only normalized these destructions, but also virtually consecrated them.

Just like metastatic cancerous cells, creative destruction exceeds the sphere of neighborhood and shamelessly penetrates into every aspect of life, from parks to forests and conservation areas. We have seen one of its most dramatic examples in the insistence upon demolishing the Taksim Gezi Park, located at the center of İstanbul, and reproducing a replica of an old military structure - Topçu Barracks - as a shopping mall instead. By reproduction, we just mean the construction, almost after the fashion of a theater setting, of a structure demolished in 1942, having no place in the memories of İstanbulites.

A Few Fragmented Shades of the City

All the components - history, memory, architecture, labour, art, etc.- of the space, reduced to a heap of rubble as a consequence of creative destruction, are used as raw materials for a construction from scratch. For example, all over the city, a series of excavation trucks are now carrying the rubbles of those spaces of memory demolished in accordance with urban transformation projects and filling the sea day and night for the Yenikapı Square Project. The ultimate aim of this project is to construct a gigantic square of 715,000 square metres, with a capacity of 1 million people.

Let’s try to envisage what is going on at the moment: Along roads stretching for miles and miles, hundreds of excavation trucks lined up one after another move inch by inch to come near the coast line. When his turn comes, the driver takes a reverse gear and with a little manoeuvre, pulls the truck just alongside the coast border. The dumper automatically rises and a few fragmented shades of the city pours into the sea. With each manoeuvre repeated almost interminably, the mainland extends a little bit into the sea. As a result of this ‘concrete masterpiece’, it would be possible to see, when looked from space, that the coast line of an 8,000 year-long city has actually been modified.

In Yenikapı, we see a will at work; a will possessed with a love of intervention and appropriation when it looks at the land and sea yet uncontaminated with the destructive effects of development, that is, at the intact landscape; a will that can even make Goethe’s Faust jealous, which flabbergasted the devil with his ambition to transform nature and society. There is a direct proportion between the depth of desire for power and the dimension of creative destruction.

Close by this square in the process of construction, there is the Marmaray Project which would unite the two sides of the Bosphorus strait via an undersea rail tunnel. Within the scope of this project, perhaps one of the most important -not only with regard to İstanbul, but also to world- archaeological excavations is going on. Thanks

to these excavations, a series of findings were revealed, among which were the remains of the Theodosius Port built up in the 4. century A.D. and 36 sunken ships. But as a result of this process of excavation, the infrastructure project proceeded very slowly and feeling annoyed by this tardiness, the prime minister characterized the archaeological findings as just ‘pots and pans’. “Being late doesn’t befit us, postponing doesn’t befit us. They always said, ‘oh, this is archaeological’, ‘oh, here there is a pot’, ‘oh, here there is something too’, they blocked our way in all these manners” (Hürriyet, 26.02.2011). These words by the Prime Minister underscore the two significant elements of creative destruction: ‘devaluation of history’ and ‘speed of development’.

One month before the explosion of Gezi Park Resistance, Erdoğan brought forward again the ‘pots and pans’ issue, against the decision by the Cultural and Natural Heritage Conservation Board of İstanbul to reject the Topçu Barracks Project. “Three to five pots and pans caused a 4-year delay for Marmaray. Isn’t this a pity, isn’t this a sin? Here there is an historical work - Taksim Topçu Barracks - , how can a board reject this historical work?... At the bottom of the sea, they’ve found 3-5 pots and pans, forks and spoons, you protect them, but when it comes to the gigantic barracks at Taksim square, and by the way, it is quite beautiful, its architectural aesthetics is quite beautiful, you say no to this. How can be such a mentality, how can be such a logic?” (29.04.2013, Cihan News Agency). As can be seen, for the sake of the construction of a symbolic space that would represent his own power, Erdoğan tries to disgrace the decision to protect a public space having a prominent place in social memory by making an analogy to ‘pots and pans’.

Is Demolishing The Monument to Humanity a Crime Against Humanity?

The process of urban transformation is changing the form of the cities all over Turkey in a very speedy and mighty fashion from above, as if with a touch of God’s hands. And this process finds its aesthetic expression also in the government’s cultural interventions. In a ceremony organized in the Kars Republican Square, Erdoğan said the following as regards the Monument to Humanity: “They put a freak right next to Hasan Harakani’s tomb. They erected a weird thing. Of course, it is out of question to have such a thing where there are those works, those artistic works produced by foundations” (09.01.2011, Radikal).

In fact, the characterization of the Monument to Humanity as a ‘freak’ and the order of demolition afterwards is a familiar language and behaviour of power. Humanism and the work purporting to universality are converted into a monster (freak) and thus pushed out of humanity’s frontiers. Compared with tombs and works by foundations, i.e., with ‘real’ and ‘native’ art, and disparaged through a dehumanizing mechanism, the monumentis thereby pushed into the hands of demolition. After all these, one just needs an order. What we see here is the exact dichotomy we see in the comparison between ‘pots and pans’ and ‘Topçu Barracks’. If the Monument to Humanity, which was transformed into ‘a few of shades of the city’ were in İstanbul, not in Kars, it would probably been poured into sea from Yenikapı after it had been demolished.

What Kind of a Public?

If we expect the art work existing in public space to relate with a wide and heterogenous audience, to offer them an opportunity to participate, to contribute to the production of new publics, we cannot say that the Monument to Humanity fully met all these expectations neither in the making nor in the demolition phases. It could neither, as it had promised, provide opportunity for the expansion of public space by way of its contribution to the convergence between Turkey and Armenia - that is, to humanity - , nor could transform the ‘viewer’ into a participant, the citizen into a decision taker with respect to the discussion as to where and how the monumentshould be erected; that is, it could not made them into acting subjects of the production of the public. So to speak, the artist put the monumentfrom above. And the politician, again from above, pointed to the sledge hammer, taking no notice of any local democratic mechanisms.

When we look at the Monument to Humanity before it was demolished, we see a large hand lying purposelessly on the ground, waiting to be fixed, and never will be so. Whose hand is this? Is it the hand of the artist who envisioned, made, and dropped it from above? Or is it the hand of power wanting to demolish the statue? Thanks to its potential of “temporary use’, this hand lying on the ground without getting fixed into time and space invites, in fact, the ‘viewer’ to interact with the monumentand to reproduce it. Hence, in one of the photographs of the monumentbefore it was demolished, we see happily posing two little girls, one of whom leaning against the hand, and the other sitting on its palm. Wouter and Elke’s work, based upon this yet un-fixed hand, opens a window of participation within the temporality between making and demolition. The ‘viewer’ is invited to be a participant and this allows for the construction of different publics. No doubt, participation is not a diluted discourse in a neoliberal sense. What is demanded is not to participate into the given, to get drawn into the system, but the lessening of the domination of external forces. In a more general sense, also with respect to the democratization struggle against the power mechanism, which we have called ‘creative destruction’, trying to establish its hegemony on public space, this potential is actually very precious.

1

Anıtın yıkılmasının insanlığın artık var olmadığını bir kanıtı olduğunu düşünüyor.

She thinks that the demolishment of the monument proves that humanity no longer exists.

2

Yıkımla ilgili haberleri takip etmiş ve bu konudaki tartışmayla ilgileniyor, çünkü bir Ermeni. Anıtın Türkiye ve Ermenistan arasındaki ilişkilerin gelişmesinde büyük yardımı olduğunu söylüyor. Her ne kadar görüntüsünü beğenmese de böyle bir sembolün yıkılmış olmasından dolayı rencide olmuş. Heykelin verdiği mesaja saygı duyulmuş olması gerektiğini düşünüyor.

He has followed the news about the demolition, and he is interested in the discussion because he is Armenian. He says that the monument had a major role in helping to build relations between Turkey and Armenia. He is hurt by the demolition of such a symbol even though he didn't like its appearance. Even so, he believes that the message of the sculpture ought to have been respected.

3

Eli anında tanıyor ve bunun Tayyip Erdoğan'ın yıktırdığı "Ucube" olup olmadığını soruyor. Düşüncelerini ifade ediyor: "Eline, beline, diline sahip çık!"

He immediately recognizes the hand and asks if it is the 'Ucube' (the freak), that Tayyip Erdoğan destroyed. He expresses his thoughts: "Eline, beline, diline sahip çık!" (Control your hands, waist, and tongue!)

4

Barışla ilgilenmiyor.
He is not interested in peace.

5

Yıkımı bir suç ve cinayet olarak nitelendiriyor.

He calls the demolition a crime and a murder.

6

"Başbakan bir heykelin kaldırılması gerektiğine karar verirse, o zaman kaldırılması gerekir." Eğer daha uygun bir yere yerleştirilmiş ve verdiği mesaj daha anlamlı olsaydı, anıtın yıkılmayacağını düşünüyor.

"If the Prime Minister decides that a sculpture should be removed, then it should be removed." He thinks that the monument would not have been destroyed if it had been placed in a more suitable location and if its message had been more meaningful. He calls the demolition a crime and a murder.

7

Anıtı yıkan insana bir tokat atmak istiyor. "Azınlıklar bu düşünceleri ifade edebilecek cesarete sahipler" diyor. Bize gösterdiği el hareketi tüm insanlığa atılan bir tokadı simgeliyor.

He would like to smack the person who destroyed the monument. "Minorities are the only ones who are brave enough to express such thoughts," he says. He is Armenian. The hand gesture he gives us symbolizes slapping all of humanity.

8

El sıkışan insanları görmeyi tercih ediyor. Onun için el sıkışmak barış ve karşılıklı anlayışı temsil ediyor. "Eline sağlık!" tabirini kullanıyor.

He prefers to see people shaking hands. For him, a handshake symbolizes peace and understanding. He uses the saying: "Eline sağlık!" (Health to your hands!)

9

Sol ideolojiye sempati duyuyor ve kalıp için sol elini kullanıyor. Ona göre heykelin yıkımı sanata ve insanlığa bir hakaret.

He sympathizes with left-wing political ideology and uses his left hand for the mould. In his view, the demolition was an insult to art and to humanity.

10

Eli bir tokatla ilişkilendiriyor. Anıtın yıkımından haberdar ve bunu "insanlığa yapılmış bir saldırı" olarak niteliyor. Sevgiyi/aşkı temsil etmek istiyor, fakat buna nasıl şekil vereceğini bilmiyor.

She associates the hand with a slap. She knows about the demolition of the monument and calls it "an attack on humanity." She wants to symbolize love, but she does not know how to give a shape to it.

11

Eli satın almak istiyor. Birkaç fotoğraf çekiyor; zira onları Facebook'ta paylaşmak istiyor.

He wants to buy the hand. He takes several pictures because he wants to post them on Facebook.

12

Anıtın yıkımına da, bunun yerine konacak bir alternatife de karşı çıkıyor.

He objects to the demolition of the monument, but also to the creation of an alternative.

13

Tayyip Erdoğan'ın sanat hakkında hiçbir şey bilmediğinden emin. Alternatif bir anıt tasarlayabilseydi, bunun çıkardığı kendi dili olacağını söylüyor. "Bu bir anıtta güzel bir görüntü olurdu çünkü farklı anlamlara sahip."

He is convinced that Tayyip Erdoğan does not know anything about art. If he could design an alternative monument, it would be of his tongue sticking out. "That would be a nice image for a monument because it has different meanings."

14

Taşınan elin Tayyip Erdoğan'ın olup olmadığını soruyor.

He asks if this is the hand of Tayyip Erdoğan.

15

"Çak!" diye bağılıyor. "Erdoğan sizi görebilseydi, bu eli de yok ederdi!"

"High five!" he yells. "If Erdoğan could see you, he would destroy this hand too!"

16

"Anıtın yıkılmasını talep etmek barbarca bir hareketti." Başka insanların fikirlerine yer verdiğimiz için önerimizi seviyor.

"It was a barbarian act to demand the demolition of the monument." She likes our proposal because we are accommodating peoples' opinions.

17

O, sağ görüşlü biri ve Erdoğan hakkında olumsuz bir şey söylemek istemiyor. Yine de, yıkımın gerekli olduğuna inanmıyor. "Politikacılar kendi işlerine bakmalı ve sanata karışmamalı." diyor.

He is right wing and does not want to say anything negative about Erdoğan. Still, he believes that the demolition was not necessary. "Politicians should stick to their jobs and should not get involved with art."

18

Kars'taki anıt hoşuna gidiyor ve yıkımının kötü bir karar olduğunu düşünüyor. İkiye bölünmüş bir figür görüntüsü insanlığa dair bir anıt için mükemmel bir simge. Sanatçının yerinde olsaydı, tıpatıp aynı heykeli yapardı.

He likes the monument in Kars and thinks that its demolition was a bad decision. The image of a figure cut in two was a perfect symbol for a monument to humanity. If he had been in the artist's position, he would have made exactly the same sculpture.

19

Heykeli televizyonda görmüş ama yerinin nerede olduğunu merak ediyor. "S...r git" işareti yapmak istiyor çünkü bunun komik olacağını düşünüyor.

He saw the statue on television, but he wonders where it was located. He wants to make a "f... you" sign because he thinks that it would be funny.

20

Anıt hakkında hiçbir fikri yok çünkü 13 yıldan sonra cezaevinden yeni tahliye olmuş. Zafer işareti yapmak istiyor. “Herkes bu işaretin PKK’ye ait olduğunu düşünüyor ama benim için yalnızca bir barış işareti.”

“It was a barbarian act to demand the He doesn’t know anything about the monument because he was just released from prison after thirteen years. He wants to give a victory sign. “Everybody thinks the sign belongs to the PKK, but for me, it’s just peace sign.”

21

Başta “s...r git” işareti yapmayı istiyor, sonra fikrini değiştiriyor.

At first, he wants to give a ‘F...you’ At first, he wants to give a ‘f... you’ sign, but then he changes his mind.

22

Anıtı umursamıyor çünkü sanatçının hiçbir duruş sergilemediğini düşünüyor. Önce umutluymuş ama sonrasında hayal kırıklığı yaşamış, çünkü Türk’ün eli hiçbir zaman Ermeni figürüne uzanmamış. “Türkiye’de Ermeni olmak bir lanet.” Devam eden çatışmaya anlam veremiyor, çünkü Türkler ve Ermeniler aynı kanı paylaşıyorlar. “Anadolu’daki çoğu insan Ermeni kökene sahip, fakat bunu reddediyorlar.”

She does not care about the monument because the artist did not take any positions. In the beginning, she was hopeful, but later she became disappointed because the Turkish hand never got to reach out to the Armenian figure. “Being Armenian in Turkey is a curse.” She does not understand the ongoing conflict because Turks and Armenians share the same blood. “Many people in Anatolia have Armenian roots, but they reject them.”

23

Erdoğan’ın projemizi görmemesini umuyor çünkü bizim sanat eserimizi de yok edebilme gücüne sahip. Yeni bir anıt önerebilseydi, AKP hükümetini kızdırmak için eskisinin bir kopyasını yapardı. Ne yazık ki, sol elini uzatamıyor çünkü kısa bir süre önce parmağını kesmiş.

He hopes that Erdoğan will not see our project because he has the power to destroy our art piece as well. If he could propose a new monument, he would make a copy of the previous one in order to piss off the AKP. Unfortunately, he is not able to give his left hand because he just cut his finger.

24

“Yıkım, Ermenistan’la Türkiye arasındaki barış sürecinde bir diğer engel haline geldi.” Kars’a başka bir anıt yapmak isterdi; beyni olmayan bir siyasetçi anıtı

“The demolition became another obstacle in the peacemaking process between Armenia and Turkey.” He would like to make another monument in Kars; a monument of a politician without a brain.

25

Yıkımla ilgili özel olarak üzüntü duymuyor, fakat anıtın korunmuş olmasının daha iyi olacağını düşünüyor. “İnsanlık Anıtı Yardım Eden Eller” projesinin konseptini sevmiş. Çeşitli görüşleri ifade eden bir anıt yapmanın iyi bir fikir olduğunu düşünüyor.

He is not particularly sad about the demolition, but he thinks it would have been better if the monument had been preserved. He likes the concept of the ‘Helping Hands’ project. He thinks that it’s a good idea to make a monument that conveys various opinions.

26

Yıkım umurunda değil. Ona göre, insanlık için yeni bir anıt yapmanın hiçbir anlamı yok.

He does not care about the demolition. In his opinion, it does not make any sense to make a new monument to humanity.

27

“Anıtı yıkmış olmaları çok yazık, çünkü ona o kadar emek ve zaman harcamışlar.” Bu tanınmış sanatçıya saygı duyulması gerektiğini düşünüyor. Ayrıca, yıkımın zaman ve para israfı olduğunu söylüyor.

“It is a pity that they demolished the monument because they spent labor and time on it.” He thinks that this well-known artist should have been respected. Also, he says, the demolition itself was a waste of time and money.

28

“Çak!”

“High Five!”

29

Anıtı kimsenin istemediğini düşünüyor. Türklerin çoğu Ermenilerin soykırım yaptığından emin, diyor. Hem Türklerin hem de Ermenilerin birbirlerini öldürdüklerini düşünüyor. “Bu, savaş sırasında olmuş.” diyor.

According to her, the monument was unwanted. Most Turks are convinced that Armenians committed genocide, she says. She thinks that both Turks and Armenians killed each other. “This happened during the war.”

30

Tayyip Erdoğan’ın iyi bir iş çıkardığını, çünkü işleri yoluna koyduğunu düşünüyor. Öte yandan, Tayyip’in neden anıtı yıkmaya karar verdiğini anlayamıyor. Bunun saçma olduğunu düşünüyor.

He thinks that Tayyip Erdoğan is doing a good job because he puts things in order. However, he doesn’t understand why Tayyip decided to demolish the monument. He thinks it was nonsense.

31

Yıkımı onaylıyor çünkü bu anıtta yalnızca barış dışında başka şeyler de olduğunu düşünüyor.

He approves of the demolition because there was more to the monument then just peace.

32

Yıkıma karşı olan her protestoyu destekliyor. Öte yandan, Bitlisli bir Kürt olarak başka bir mücadelesi var. Resmi olarak Kürtlerin kendi dillerini konuşmasına izin verilmiyor ve Kürt politikacılar parlamentoya giremiyor.

He supports every protest against the demolition. His own struggle is different, however, as he is a Kurd from Bitlis. Officially, Kurds are not allowed to speak their own language, and Kurdish politicians are banned from parliament.

33

Sanat eserlerini yok etmenin doğru olmadığını düşünüyor; ama yıkılacaklarsa da yerlerine yenilerinin konulması gerektiğini düşünüyor. Muhalefet partilerinin ve sivil kuruluşların anıtı yeterince güçlü savunmadıklarını düşünüyor.

He thinks that it’s not right to demolish art pieces, but that if they are demolished, new pieces should be put in their place. He thinks that the opposition political parties and civil organizations did not defend the monument strongly enough.

34

“Tayyip birçok işi yanlış yapıyor, ama insanlar hala ona oy veriyor!” Anıtı yıkmanın doğru olmadığını düşünüyor, fakat bu konuda bir şey yapmayacağını söylüyor. Genel olarak politikaya şüpheli yaklaşıyor. Karar alma süreçlerine hiçbir zaman etki edemeyeceğine ikna olmuş.

“Tayyip does many things wrong, but people still vote for him!” In his view, it was not right to demolish the monument, but he says he won’t do anything about it. He is generally skeptical about politics. He is convinced that he will never be able to influence decision-making processes.

35

Anıtın, insanların dikkatini güncel meselelerden uzaklaştırmak için yıkıldığını düşünüyor. Bu yaklaşımın Türkiye’de sıklıkla kullanıldığını söylüyor: “Bir skandal yaratıp herkesin ondan konuşmasını sağlıyorlar ve sonra odağı kaydırmış oluyorlar.”

He thinks that the monument was demolished to distract people from current issues. He says that this approach is frequently used in Turkey: “They create a scandal and ensure that everybody is talking about it, and then they shift the focus.”

36

Dünya barışını korumak için yeterli parası olacağını ve bir sanatçı olmadığı için, kendini başka bir heykel yaratırken hayal edemiyor.

She cannot imagine herself being in the position of creating another monument, as she does not have enough money to maintain world peace, and she is not an artist.

37

“Yardım eden el” için para ödeyip ödemediğimizi soruyor.

He asks if we are paying for a helping hand.

38

Anıtı neden “ucube gibi” dendiğini merak ediyor. Ona göre, o bir sanat eseriymiş, dolayısıyla saygı görmesi gerekiyordu. Sanatı seviyor çünkü kızı da sanat eğitimi almış. İnsanlığa dair yeni bir anıt önerebilseydi, el sallayan iki el önerirdi: biri sınırın Türkiye tarafında, diğeri ise Ermenistan tarafında.

He wonders why the monument was called freakish. In his opinion, it was a piece of art, and therefore it ought to have been respected. He loves art because his daughter went to an art academy. If he could suggest a new monument to humanity, he would propose two waving hands: one placed on the Turkish side of the border, and the other on the Armenian side.

39

Katkıda bulunmak istemiyor, çünkü bu erkekliğine zeval getirir.

He does not want to contribute, as it would undermine his manhood.

40

Elini uzatmayı reddediyor çünkü Tayyip ona tokat atabilir.

He refuses to give a hand because Tayyip would slap him.

41

Anıtın yıkılması onu şaşırtmamış. “Bu hükümetten böyle bir şey beklenir, zira her şeyi yok ediyorlar.” Sol elini uzatıyor ve projeye destek verebildiği için memnun, çünkü sanat hoşuna gidiyor. Türklerin kendi başına insanlığa dair alternatif bir heykel fikriyle gelemeyeceğini düşünüyor.

He was not surprised that the monument was demolished. “You can expect such a thing from the current government because they are destroying everything.” He gives his left hand and is glad to be able to support the project because he appreciates art. He thinks that Turks would not come up with the idea of proposing an alternative monument to humanity on their own.

42

Ona göre, Türkiye’nin ilgilenilmesi gereken daha önemli problemleri var. “Türkiye’nin memleketi kurtarmak için sanata ihtiyacı yok.” Ona kalsaydı, var olan bütün anıtları yok ederdi; başbakan olsaydı, onları düpedüz bombalardı. “Bunlara çok fazla para harcadılar.”

In his opinion, Turkey has more important problems to address. “Turkey does not need art to save the country”. If it were up to him, he would destroy all existing monuments; if he were the prime minister, he would simply bomb them. “They spent way too much money on it.”

43

“Siz böyle meselelerle ilgileniyorsunuz ve biz hiçbir şey yapmıyoruz.” Elimden hiçbir şey gelmiyor.

“You are dealing with such issues and we are doing nothing.” I feel like a loser.

44

“Öldüm mü yoksa? Bu Allah’ın eli mi?”

“ Did I die? Is this the hand of Allah?”

45

Neden etrafta elle dolaştığımızı ve zamanımızı boşa harcadığımızı soruyor. Ona göre, bizim etrafta taşıyıp durduğumuz el bir “ucube.” O “ucube”den çirkin bir şeyi anlıyor. Yeni bir anıt önerebilecek pozisyonda olsaydı, kesinlikle bölgeyi temsil edecek bir şeyi seçerdi.

He asks why we are walking around with the hand and wasting our time. According to him, the hand that we are carrying around is ‘Ucube’. To him, ‘Ucube’ means something ugly. If he had been in the position to propose a new monument, he would definitely have chosen something that represented the region.

46

Biraz utanıyor, ama elini uzatıyor.

He feels a bit embarrassed, but he gives his hand.

47

Bir arkadaşından bizim küçük ellere ihtiyacımız olduğunu duymuş. Elini vermek isterdi ama vakti yok, çünkü para için dilenmesi gerekiyor.

He just heard from his friend that we are in need of small hands. He wants to give his hand, but he does not have any time because he needs to beg for money.

48

O bir Ermeni ve yıkıma çok üzülmüş. Anıtın yıkıldığı zamanlarda bazı aile üyelerini kaybetmiş. Bu üzücü ve duygusal olayların üst üste gelmesi onun canını çok yakmış. Eliyle bir kalp işareti yapmak istiyor, fakat işe yarayıp yaramayacağından emin değil, çünkü kalbi kırık ve karışık hisler içerisinde.

She is Armenian, and she is very sad about the demolition. She lost some family members around the same time that the monument was demolished. This confluence of upsetting and emotional events caused her a lot of pain. She wants to make a heart shape with her hand, but she doubts it would work, because her heart is broken and she feels confused.

49

Karslı ve yıkıma bizzat şahit olmuş. Kars sakinlerinin çoğunun yıkımdan rahatsız olduğunu söylüyor. İnsanlık için hayatını feda etmek istiyor; Ermenistan ve Türkiye’nin arkadaş olmasını istiyor. Yaptığı el hareketi arkadaşlığı anlatıyor: Bu insanların birbirine selam vermek için kullandıkları işaret. .

He is from Kars and witnessed the demolition personally. He tells us that most residents of Kars were saddened by the demolition. He wants to sacrifice his life for humanity, and he wants Armenia and Turkey to be friends. The hand gesture he gives refers to friendship: it is the sign people use to greet each other.

50

“Ucube” ifadesinin küçük düşürücü olduğunu düşünüyor; özellikle bir sanat eserine yönelik kullanıldığı için. Barış sembolü olarak, zeytin tutan bir el uzatmayı tercih ediyor. Bir zeytin dalını tutuyormuşçasına bir hareket yapıyor.

She thinks that the term ‘Ucube’ is humiliating, especially because it has been used for an art piece. She prefers to give a hand holding an olive branch as a symbol of peace. She makes a gesture pretending to hold an olive branch.

51

Yıkımın utanç verici olduğunu düşünüyor. Anıtın tarihsel değeri olduğunu düşünüyor. “Onu yıkarak, insanlığı öldürdüler.”

He thinks that the demolition was a shame. He believes that the monument had historical value. “By deconstructing it, they killed humanity.”

Başbakanın da elini vermesini istememizi söylüyor.

52

He tells us to ask the Prime Minister to give his hand.

53

En başta yıkımın yeni bir kentsel inşaat hamlesinin parçası olduğunu düşünmüş, fakat sonra anıtın yıkılma nedeninin politik olduğunu anlamış. Şimdiki hükümetin ideolojisini herkesin iyi bildiğini söylüyor. “Ankara yakınlarındaki bir çıplak kadın heykeline de karşı çıkmışlardı.”

At first, he thought that the demolition was part of a new urban development, but later he understood that the reason for dismantling the monument was political. He says that the existing government’s ideology is already well known. “They already objected to a sculpture of a naked woman near Ankara.”

54

Anıtın insanları bir araya getirebileceğini düşünüyormuş, bu yüzden yıkılması onu üzmüş.

He thinks that the monument could have brought people together, which is why the demolition made him sad.

55

Anıtın neden yıkıldığını ve daha en başta neden konulduğunu merak ediyor. “Bütün olay en başından beri tamamen politik görünüyor.” Yeni anıtın tek bir olaydan daha fazlası için yapılması gerektiğini, zira insanlığın karmaşık ve çok katmanlı olduğunu düşünüyor. Türk insanının insanlık hakkında bir şeyler öğrenebilme kapasitesi konusunda karamsar; burada, insanlığa dair alternatif bir anıt önermesi için Hollandalı sanatçılara ihtiyaç duyuyorlar, diyor.

She is Armenian, and she is very sad about the demolition. She lost some family members around the same time that the monument was demolished. This confluence of upsetting and emotional events caused her a lot of pain. She wants to make a heart shape with her hand, but she doubts it would work, because her heart is broken and she feels confused.

56

Süreçle pek de ilgilenmiyor. Her ne kadar emekli olsa da haberleri izleyecek vakti olmadığını söylüyor. Genelde bütün gün iskambil oynuyor.

He is not really interested in the whole process. Although he is retired, he says that he does not have time to watch the news. He usually plays card games all day.

57

Yeni anıtın “Haydi gelin, dost olalım” gibi bir anlamı olan bir barış sembolü olması gerektiğini düşünüyor. Anıtlarla ilgili yapılan olumsuz yorumlara katılıyor, yeterli anlam taşımadığını söylüyor.

He thinks that a new monument should be a symbol of peace that suggests something like, “Come on, let’s be friends.” He agrees with the negative reviews of the original monument, saying it lacked a meaning.

58

Hapse girmekten korkuyor, bu yüzden parmak izini vermekten kaçınıyor.

She is afraid to go to jail, which is why she avoids giving her fingerprint.

59

Bunun anıtlarla ilgili olmadığını, insanlığı yeniden oluşturma sürecine dair olduğunu söylüyor.

He says that it is not about a monument, but rather about the process of rebuilding humanity.

60

Sanatın ayıp ya da çirkinlik gibi standartları olmadığını anlayamayan çok sayıda dar görüşlü insan olduğundan yakınıyor. Ona göre, sanata bakmanın tek bir yolu yok. “Tek boyutlu bir yaklaşım aynı zamanda demokrasinin mantığına aykırıdır.” Demokrasinin ancak tüm insanları kapsadığında işlevsel olabileceğine inanıyor.

She complains that there are too many narrow-minded people who are not able to understand that art has no standards like shame or ugliness. In her opinion, there is not one single way to look at art. “A one-dimensional approach is also against the logic of democracy”. She is convinced that democracy can only function when it includes all people.

61

Mehmet Aksoy ünlü bir heykeltıraş olduğundan dolayı beklentiler çok yüksekti. İnşa sürecinin askıya alınmasından sonra birisi tamamlanmamış anıtın fotoğraflarını medyaya sızdırdı. Bunun anıtı çirkin göstermek için yapılan fazlasıyla manipülatif bir hareket olduğunu düşünüyor. Öte yandan, yıkımın estetikle hiçbir ilgisi olmadığını söylüyor. Asıl neden milliyetçilerin oyunu almak ve Azerbaycan'ı hoşnut etmek. Anıt Ermenistan'a verilmiş barışçıl bir mesajı ifade ediyordu, fakat bazı Türkler Türkiye ile Ermenistan arasındaki herhangi bir barış sürecine hala güçlü bir biçimde karşı çıkıyorlar. Yeni anıt barışı sembolize etmeli, fakat eğer Ermenistan'a atıfta bulunacaksa, Türkler öncelikle geçmişte olanlar için özür dilemeliler.

Expectations were very high because Mehmet Aksoy is a famous sculptor. After the construction process was brought to a halt, someone leaked photographs of the incomplete monument to the media. He thinks that this was a very manipulative act carried out to make the monument look ugly. However, he says that the demolition had nothing to do with aesthetics. The real reason was to gain nationalists' votes and to please Azerbaijan. The monument sent a conciliatory message to the Armenians, but some Turks are still strongly opposed to any peace process between Turkey and Armenia. A new monument should symbolize peace, but if it is going to refer to Armenia, the Turks should first apologize for what happened in the past.

62

Çok sinirli, çünkü heykelin yıkımı, sanatı politikaya alet etti. Ona göre bu, insanlığın yıkımı anlamına geliyor çünkü bu aynı zamanda heykelin sembolize etmek istediği şeydi. Aynı anıtın tekrar yapılabilmesini umuyor. Altı parmağını kullanarak yaptığı bir işaretle katkıda bulunmak istiyor - bu Kemalist partinin logosundaki altı oka atıfta bulunuyor - fakat yıkımdan sorumlu olanlara karşı bir yumruk işareti yapmaya karar veriyor.

She is very angry because the demolition abused art for political reasons. In her opinion, this meant the demolition of humanity, because that was what the sculpture was meant to symbolize. She wishes that the same monument could be rebuilt. She wants to contribute with a sign using six fingers - a reference to the six arrows of the logo of the Kemalist party - but she decides to give a fist as a symbol against those responsible for the demolition.

63

"Millet koyun sürüsüne benzer, ne söylenirse onu yaparlar." Bu Türkiye'nin, insanların küçük meseleler yüzünden öldürüldüğü ya da dövüldüğü bir polis devleti olmasından kaynaklanıyor, diyor. Ona göre, yıkım utanç verici.

"The citizenry is like a herd of sheep: they do whatever they are told to do." This is because Turkey is a police state where people are killed or beaten for minor issues, he says. In his opinion, the demolition was shameful.

64

Birkaç elin el ele tutuştuğu bir anıt yapmayı öneriyor. Bu arkadaşlığı sembolize ediyor.

He proposes building a monument containing several hands holding each other. This would symbolize friendship.

65

Yıkımın köktendinci saikle yapıldığını düşünüyor. Hükümet ve sağ partilerin bir taş parçasına bile tahammül edemediklerini söylüyor.

She thinks that the demolition was driven by fundamentalist religious motives. She says that the government and right-wing political parties can't even tolerate a piece of stone.

66

Önceki insanlık anıtının başka bir yere yerleştirilmiş olması gerektiğini düşünüyor. Herkesin bu konuda hemfikir olduğundan emin.

He thinks that the former monument to humanity should have been located somewhere else. He is convinced that everybody agreed on this.

67

Barış için elini uzatıyor. She gives her hand for peace.

Eli Kars'tan buraya kadar taşıyıp taşımadığımızı soruyor.

He asks us if we carried the hand all the way from Kars.

69

Kars'ı ziyaret etmiş ve elin önünde bir fotoğraf serisi poz vermiş. O zaman anıtın yalnızca dörtte biri oradaymış. Anıta olanları görünce neredeyse ağlayacaktı. Anıtın yerinin mükemmel olduğunu düşünüyor. "Ermenistan ve Türkiye sınırına yakındı, dolayısıyla barışa katkısı vardı." Komşu ülkelerin düşman haline gelmiş olmasından dolayı üzgün. Ona göre, anıt, her iki tarafta yaşanan utanç verici ölümlerin bir hatırlatıcısıydı. Emperyalizme karşı yumruğunu uzatmak istiyor. "Bu barış için yapılmış güçlü bir çağrı."

He visited Kars and posed in front of the hand for a series of pictures. At that time, only one-fourth of the monument still remained. He almost cried when he saw what had happened to it. He thinks that the location of the monument was perfect. "It was near the border of Armenia and Turkey and therefore, it contributed to peace." He regrets that the neighboring countries have become enemies. According to him, the monument was a reminder of the shameful killings that happened on both sides. He wants to give a fist to fight imperialism. "It's a strong call for peace."

70

Önceki anıtlı ilgili söylenecek hiçbir şey kalmadığını düşünüyor. Yapımı başladığında, politik gündem barış ve dostluk odaklıydı, fakat yıkım bunun zamanla değiştiğini gösteriyor. Kendi anıtımızı korumamız konusunda bizi uyarıyor.

She thinks that there is nothing left to say about the former monument. When the construction started, the political agenda was focused on peace and friendship, but the demolition shows that the agenda changed over time. She warns us to protect our monument.

71

İnsanlığa adanmış bir anıt yapma fikrini seviyor. Bu anıtın insanların nitelik ve değerlerinin altını çizmesi gerektiğini söylüyor.

She likes the idea of building a monument dedicated to humanity. She says that it should emphasize the quality and value of all human beings.

73

"İnsanlığa dair yeni bir anıt hakkında düşünmeden önce radikal bir zihniyet değişikliğine ihtiyacımız var." Katılma nedeni yalnızca sanatsal. Sanatı seviyor.

"A radical change in mentality is needed before we can start thinking about a new monument to humanity." His reason for contributing is purely artistic. He loves art.

74

Yıkımın politik bir karar olduğunu söylüyor. Bu sebeple, elleri Kars'ta sergilemek için izin alıp almadığımızı merak ediyor.

She says that the demolition was a political decision. Therefore, she wonders if we will get permission to exhibit the hands in Kars.

75

Herkesin yıkmak yerine, bu tarz soylu hareketleri takdir etmesini istiyor.

He wants everybody to welcome these kinds of noble gestures instead of destroying them.

76

"Yalnızca erkekler ellerini uzatmalı, çünkü orijinal el de bir erkeğe aitti." Girişimimizi bir protesto olarak algılıyor, bu sebeple elini vermeye ikna oluyor.

"Only men should give their hands, as the original hand belonged to a man." She perceives our initiative as a protest, though, and therefore agrees to give her hand.

72

Anıt yeterince etkileyici değildi ve Kars bunun için çok kötü bir yer, diyor. Kars'ta yaşayanların sanattan anlama yetilerinin olmadığını düşünüyor.

The monument was not impressive enough, and Kars is a very bad location, he says. He thinks that the inhabitants of Kars are not capable of appreciating art.

77

Anıtın hiçbir zararının olmadığını düşünüyor ve bu heykeli yapmak için ortaya koyulan bütün emeğin çöpe gitmesinden dolayı üzgün.

She thinks that the monument was not harmful in any way, and she is sorry for all the wasted labor that was put into producing the sculpture.

78

Yıkımdan haberi yokmuş, fakat yeni bir anıt yapmanın iyi bir fikir olduğunu düşünüyor. Bunun baki kalacağını umuyor.

She didn't know about the demolition, but thinks that it's a good idea to build a new monument. She hopes this one can survive.

79

Elinin alçı bir kopyasını yapmamız konusunda oldukça hevesli.

She's very enthusiastic about us making a plaster replica of her hand.

80

"İnsan figürlerine tapmak bir Hristiyan geleneğidir." Figüratif heykeller İslam geleneğine aykırıdır ve insanlar İslami kurallara göre yaşamalıdır, diyerek devam ediyor. "It is a Christian tradition to worship human figures." Figurative sculptures are against İslam, he continues, and people should live according to the rules of İslam.

81

Erdoğan'a oy veren insanlarda bir farkındalık yaratma konusunda karamsar. Bu insanların yakın zamanda üniversitelerin özelleştirilmesine karşı çıkan öğrencilerin şu an cezaevinde olduğundan haberlerinin dahi olmadığını hatırlatıyor.

He is pessimistic about the possibility of creating awareness among the people who vote for Erdoğan. He reminds us that these people are not even aware of the fact that the students who recently protested against the privatization of higher education are now in jail.

82

Yıkımın faşizan bir hareket olduğunu düşünüyor. Ona göre, yönetici sınıf farklı insan grupları arasında bir dostluk kurulması ihtimaline katlanamıyor. Ermeniler ve Türklerin birbirleriyle bir sorunu olmadığını, yalnızca güce sahip olanların anlaşmazlığa düştüklerini söylüyor. "Bu toplumdaki faşist unsurları anlamak için 1915'e geri gitmeye gerek yok, zira Kürt halkı da şu an saldırı altında." Yeni anıtın daha evrensel bir seviyede soykırımı sembolize etmesini umuyor.

He thinks that the demolition was a fascist act. In his view, the ruling class can't stand the possibility of friendships between different groups of people. He says that Armenians and Turks do not have problems with each other; only the ones in power are in conflict. To understand the fascist aspects within society, there is no need to go back to 1915, as the Kurdish people are currently under attack. He wishes that the new monument could symbolize genocide on a more universal level.

83

Elini vermekten ve projemize katkı yapmaktan dolayı çok mutlu.

She is very happy to give her hand and contribute to our project.

84

Kamusal heykellerin fazla direniş olmadan kolayca zarar görebildiğini veya yıkılabildiğini açıklıyor. "Bu, Türklerin çoğunun tarih bilmemesinden kaynaklanıyor. Anıtlar insanlara geçmişi hatırlatıyor ve öğretiyor, işte bu sebeple heykellerin korunması gerekiyor."

He explains that public sculptures can easily be damaged or demolished without much resistance. This happens because most Turks do not know much about history. Monuments remind people and teach them about the past, which is why the sculpture should have been preserved.

85

Başbakanın anıtı "ucube" olarak nitelendirmesinin sebebinin bazı insanların heykele hayranlık duymasını ve beğenisini engellemek istemesi olduğunu söylüyor. Ona göre, yıkım, para ve emek israfı.

He says that the prime minister called the monument a "freak" because he wanted to stop certain groups of people admiring and appreciating the sculpture. In his opinion, the demolition was a waste of money and labor.

86

Eğer Türkiye kendi demokrasisini ciddiye alsaydı, Karşıların fikri sorulmalıydı, diyor. Eğer çoğunluk anıtı yapma konusunda fikir birliğine varmış olsaydı, bu yıkımı da engellerdi.

If Turkey had taken its own democracy seriously, the inhabitants of Kars should have been asked their opinion, he says. If a majority of people had agreed on building the monument, their consensus would have protected against its demolition.

87

Ona göre, Tayyip yaptığı için özür dilemeli. "Ermeniler yeterince bekledi."

In his view, Tayyip should apologize for what he did. "The Armenians have been waiting long enough."

88

Heykelin "ucube" olduğunu düşünenlerle aynı fikirde değil.

He disagrees with everyone who called the monument a freak.

89

Katkıda bulunduğu için çok mutlu. He is very happy to contribute.

90

Ona göre, orijinal anıt çok güzeldi ve aynen olduğu gibi yeniden yapılmalı. Anıtın yıkılması politik bir karardı, diyor. "Ermenilerden özür dilemeye yönelik bir mesajın önünü kesmek için yıkıldı." Bunun Türkiye'de sık karşılaşılan bir durum olduğunu ekliyor.

In her view, the original monument was very good, and ought to be rebuilt exactly as it was. The decision to demolish it was political, she says. "It was demolished to block a message apologizing to the Armenians". She adds that this is a common practice in Turkey.

91

Yıkımın arkasındaki nedenin İslamın figüratif heykelleri yasaklaması olduğunu ileri sürüyor.

He argues that the reason behind the demolition was the Islamic rule that bans figurative sculptures.

92

Elini vermekten dolayı heyecanlı, fakat parmak izini vermekten korkuyor. Birçok insanın katkıda bulunduğunu gördükten sonra elini vermeye karar veriyor.

She is excited to give her hand, but also afraid to give her fingerprint. She decides to give her hand when she realizes that many people have already contributed.

93

Anıtın korunmuş olması gerektiğini düşünüyor.

She thinks that the monument ought to have been preserved.

94

Yıkımın arkasındaki nedeni anlayamıyor. Bunun yerine bir peynir anıtı yapmanın küçük düşürücü olduğunu düşünüyor.

He cannot understand the reason behind the demolition. He thinks that it is humiliating to make a cheese monument instead.

95

O bir zanaatkâr ve anıtın yıkılmasının kötü bir karar olduğunu söylüyor. Bu para, zaman ve emek israfı.

He is a craftsman, and says that the demolition of the monument was a bad decision. It was a waste of money, time, and labor.

96

Bizi daha önce görmüş ve tekrar geçmemiz için iki gün boyunca beklemiş. Çok heyecanlı ve projeye katkıda bulunmak istiyor.

He has seen us before and waited for two days for us to pass by again. He is very excited, and wants to contribute to the project.

97

Bizim yapmaya çalıştığımız anıtı yıkacaklarını düşünüyor. Eğer yalnızca çocukların ellerinin kalıplarını alırsak anıtımızın belki ayakta kalabileceğini söylüyor. Ama dürüst olması gerekirse, bunun ümitsiz bir vaka olduğunu düşünüyor.

He thinks that they will destroy the monument we are trying to make. Maybe our monument will have a chance to survive if we only cast children's hands, he says. But if he is honest with himself, he thinks that it is a hopeless case.

98

Ortak manevi değerlerimize aykırı olmadıkça bütün sanat eserlerinin saygıyı hak ettiğini düşünüyor. Bir sanat eserinin, kamuda sergilenmeden önce iki ya da üç uzmandan oluşan bir komitenin onayından geçmesi önerisini getiriyor. Kars'taki anıtla ilgili çok bilgisi yok çünkü anıtı kendi gözleriyle görmemiş. Televizyonda görmüş fakat medyaya güvenmiyormuş.

He thinks that all works of art deserve respect if they do not offend our common moral standards. He suggests a committee of two or three experts to approve an art piece before it goes public. He does not know much about the monument in Kars because he did not see it with his own eyes. He saw it on television, but he does not trust the media.

99

Bir sanat eserinin yorumlamanın birçok yolu olduğunu düşünüyor. Bizim anıtımız ona bir sözü hatırlatıyor: "Ellerim boş kaldı."

He thinks an art piece can be interpreted in many different ways. Our sculpture reminds him of a saying: 'My hands are left empty'.

100

Anıt yıkıldığında çok üzülmüş. O ve ailesi AKP'nin son seçimlerdeki başarısından memnun değiller. Bizim yaptığımız gibi bir insanlık anıtı yapabilmeyi istemiş. "Dünyadaki her şey - iyi ve kötü, savaş ve barış - insan eliyle yapılmıştır." İnsanlık anıtının yine tam aynı yerde olması gerektiğini düşünüyor.

He was very sad when the monument was demolished. He and his family were not happy with the success of the AKP in the last elections. He would like to be able to make a monument to humanity like we are making. "Everything in the world - good and bad, war and peace - is created by human hands." He thinks the new monument to humanity should be located in exactly the same location.

101

Anıtın yerine peynir ve bal heykeli dikmenin anlamsızlığının altını çiziyor.

He emphasizes how meaningless it is to replace the monument with a sculpture of cheese and honey.

102

Anıtın toplumdaki bazı kesimlerin politik sermayesini kazanmak için yapıldığını ve tam da bu nedenle yıkıldığını söylüyor. "Yıkıma karşı olanların çoğu bu ülkenin doğusundan geliyor." (Kürt oldukları imasında bulunuyor.)

He says that the monument was built to gain political capital from certain sectors of society, which is exactly the reason it was demolished. "Those who were against the demolition are mainly from the eastern part of the country." (Which implies that they are Kurds).

103

Yıkımın medeniyet eksikliğinin göstergesi olduğunu düşünüyor.

She thinks that the demolition shows a lack of civilization.

104

Eğer bir başbakan oyların %50'sini alırsa ve bir anıtı yıkmaya karar verirse, bu doğru bir karardır. "Halk Tayyip'i seviyor ve ona hak veriyor!" Kendisini bir milliyetçi olarak tanımlıyor, fakat bu hükümetle karşılaştığında milliyetçi olmadığını söylüyor. Yıkımın Ermenistan'da yeni yapılan soykırım anıtına verilen bir cevap olabileceğini düşünüyor.

If a prime minister gets 50% of the votes and decides to demolish a monument, then it is a correct decision: "People love Tayyip and they agree with him!" He defines himself as a nationalist, but compared to the current government, he says that he is not. He thinks that the demolition might have been a response to the newly built monument in Armenia memorializing the genocide.

105

Ona göre, Türklerin bir şeyleri yıkıp kırması şaşırtıcı değil. Türk kültüründe yıkıcı bir eğilim olduğunu söylüyor.

In his view, it is not surprising that Turks demolish and break things. He says that there is a deconstructive tendency in Turkish culture.

106

İşçi sınıfının yaşadığı bir mahallede insanlara fikrini sormamızdansa, daha "kültürlü" bir mahalleyi ziyaret etmemizi öneriyor.

He suggests visiting more "cultured" neighborhoods instead of asking people's opinions in a working-class neighborhood.

107

Hükümetlerin kamuoyunu dikkate almadan kendi kararlarını almalarından yakınıyor.

She complains that governments make their own decisions without considering the public's opinion.

108

Anıtta yanlış olan hiçbir şeyin olmadığını söylüyor, fakat "heykel insanlıkla alakalı olmayan bir meseleyi sembolize ediyordu."

He says that there was nothing wrong with the monument, but that "the sculpture symbolized an issue that does not relate to humanity."

109

Anıtlar geçmiş ve ortak hafızamız hakkında düşünmek için vardır, fakat estetik özellikleri de olmalıdır, diyor. Anıtı estetik açıdan beğenmemiş.

Monuments are meant to reflect upon our histories and our collective memories, but he says that they also should have aesthetic qualities. He did not like the aesthetics of the monument.

110

Ona göre, sırf kötü görünüyor diye bir anıtı yıkmak anlamsız. Yeni bir anıt önerebilseydi, bu açık bir el olurdu.

In his view, it does not make sense to demolish a monument just because it looks bad. If he could propose a new one, he would suggest an open hand.

111

Ona göre, yıkım başbakanın kişisel bir kararı. "Bazıları ona hak veriyor olabilirler ama ben sanata saygı göstermiş olması gerektiğini düşünüyorum." Eğer tamamlanabilseydi, insanların anıtı beğeneceklerini düşünüyor. Gelecekte kamusal sanat için açık yarışmalar düzenlenmesi önerisinde bulunuyor.

In his view, the demolition was the Prime Minister's personal decision. "Some people might agree with him, but I think he should have respected the art." He is convinced that people would have appreciated the monument more if it had been completed. He suggests arranging open contests for public art in the future.

112

Yeni anıtın yıkılmayacağını ümit ediyor. "İnsanlık için yapılmış bir anıt barışı temsil etmeli."

He hopes that the new monument will not be demolished. "A monument to humanity should symbolize peace."

113

Daha önemli şeyler olurken, niye bu konuyla ilgilendiğimizi merak ediyor. Kürtlerin olduğu bir mahalleye işaret ederek: "Ülke bölünmek üzere!" diyor.

He wonders why we are dealing with this issue, given that there are more important things happening. He points to a Kurdish neighborhood and says: "The country is about to be divided!"

114

Anıt yıkıldığında sinirlenmiş ve üzülmüş. Yıkıma karşı direndiğini söylüyor, ama çoğu insan protestolara katılmamış. Anıtın estetiğine dair özel bir beğenisi olmamış ama verdiği mesaj çok önemliymiş "Anıt aynı anda insanların ayrılığını ve birlikteliğini sembolize ediyordu."

When the monument was demolished, he was angry and sad. He says that he resisted the destruction, but that most people did not join the protests. He was not particularly impressed by the aesthetics of the sculpture, but its message was very important. "The monument symbolized both the separation and the unity of people."

115

Müdahalemizi bir protesto olarak görüyor.

He perceives our intervention as a protest.

116

Heykelin gerçekten de insanlık için yapılmış bir anıt olup olmadığını sorguluyor. Bunun sadece üzerine yüklenen bir anlam olabileceğini düşünüyor. Yıkım Türkiye'de sanatın kırılğan konumunu gösteriyor, diyor.

He questions whether the sculpture was meant to be a monument to humanity. He thinks that this meaning may simply have been a projection. He says that the demolition shows the vulnerable position of art in Turkey.

117

Heykelin erkekler ve kadınlar arasındaki uçurumu temsil ettiğini söylüyor.

She says that the sculpture represented the gap between men and women.

118

Elin Demokrat Parti (DP) sembolüne gönderme yaptığını düşünüyor. Partinin sloganı "Yeter! Söz milletindir!"di.

He thinks the hand refers to the sign of the old Democrat Party (DP). Their motto was: "Enough! From now on, it is up to the people."

119

Dostluğun elinin bir çöp arabasında taşınıyor olmasının ironik olduğunu düşünüyor. Yıkım hakkında yorum yapmak istemiyor ve Pandora'nın kutusunu açmamamız konusunda bizi uyarıyor.

She thinks it is ironic that the hand of friendship is being carried on a junk wagon. She does not want to comment on the demolition, and warns us not to open Pandora's box.

120

Elini verdiği için biraz kaygılı çünkü bir politikacının eşi. Sol elini uzatıyor.

She is a bit worried about giving her hand because she is a politician's wife. She gives her left hand.

121

Anıtı yıkmanın gülünç olduğunu, çünkü anıtın insanlık ve birliğin muhteşem bir sembolü olduğunu düşünüyor.

She thinks it was ridiculous to destroy the monument because it was a wonderful symbol for humanity and unity.

122

Anıtın yıkılmasının sebebinin bir put olarak görülmesi olduğunu öne sürüyor. "Figüratif şekiller İslami kurallara aykırıdır."

He argues that the monument was demolished because it was seen as an idol. "Figurative figures are against Islamic rules."

123

Yıkıma karşı çok az protestonun gerçekleştiğini çünkü anıtın dikilmesini çok az insanın desteklemiş olduğunu anlatıyor.

He tells us that there was little protest against the demolition because most people did not support the erection of the monument.

124

Anıtı çirkin ve fazla soyut bulmuş. Yenisinin daha güzel ve zarif olması gerektiğini söylüyor.

He found the monument to be ugly and too abstract. He says that a new one should be more beautiful and delicate.

125

Türkiye'de sanat toplumsal ve politik destekten yoksun, diyor. Ona göre, sanatçılar kendi fikirlerini savunmak konusunda ısrarcı olmalı. Herkesin politik olarak daha angaje olmasını umuyor. "Sürekli yıkılışlar bile, yeni anıtlar yapmaya devam etmeliyiz."

There is a lack of social and political support for the arts in Turkey, he says. In his view, artists should insist on defending their ideas. He hopes that everyone becomes more politically engaged. "We should build new monuments over and over again, even if they keep getting demolished."

126

Ona göre, anıtın yıkılması doğru bir karar, çünkü tarihi ve kutsal yerlerin korunması gerekiyor. Öte yandan, bu olayda hiç kimsenin fikri sorulmadı ve bir kamusal sanat eserinin yapılması konusunda herkes hemfikir olmalı, diyor. "Herkes, böylesi bir anıtın yapımı ve yıkımı üzerine yapılacak kamusal tartışmaya dahil olmaya davet edilmeli." Ona göre, heykel etkili değildi, çünkü aslında kimseye dokunmuyordu. Zaten bu sebeple de Erdoğan heykele "ucube" dedi. Yeni bir anıt dikmek için doğru zaman olmadığını düşünüyor, çünkü insanlar hala bölünmüş durumda. Bu sebeple de elini vermek istemiyor. Aynı zamanda, ellerin insanlığı gerçekten temsil edip etmediğini sorguluyor, zira tokatlama ve vurma eylemleri de eller tarafından gerçekleştiriliyor.

In his opinion, the demolition of the monument was a good decision because historical and sacred locations need to be preserved. However, in this case, no one's opinion was asked, and he says that everyone ought to agree on the construction of a public work of art. "Everyone should be invited to take part in the public debate around the construction and demolition of such a monument." In his view, the sculpture was not effective because it did not really touch anyone. That is why Erdoğan called it a "freak." He thinks that it is not the right time for a new monument, because people are still divided. This is the reason he does not want to give his hand. He also questions if hands truly symbolize humanity, given that slapping and shooting are also actions performed by hands.

127

Kasımpaşa'ya (Başbakanın büyüdüğü semt) neden gitmediğimizi soruyor.

He asks us why we are not going to Kasimpasa (the neighborhood where the Prime Minister grew up)

128

Ona göre, yeni anıt fazla sembolik olmamalı: "Heykelin anlamı sadece konuya hâkim olanlara ve kültür elitine açık olmamalı."

In his view, the new monument should not be overly symbolic: "The meaning of the sculpture should not only be understood by insiders and cultural elites."

129

Müdahalemizi bitirdiğimizde büyük ele sahip olup olamayacağını soruyor. Bunun müşteri çekeceğini düşünüyor. Eli dükkânın önüne yerleştirmek ve üzerine dükkânın ismini yazmak istiyor.

He asks if he can have the big hand when we finish our intervention. He thinks it would attract clients. He would like to place the hand in front of his shop and write the shop's name on it.

130

Ona göre, bir sanat eserini, özellikle insanlığa dair olan bir eserse, yıkmak kabul edilemez. İnsanlar amacımızı hemen anlasınlar diye arabanın üzerine projenin konseptini açıklayan bir yazı yerleştirmemizi öneriyor. Diğer türlü insanların konuşmaktan korkabileceklerini söylüyor.

In her view, it is unacceptable to demolish an art piece, especially if it is about humanity. She suggests that we write the concept of the project on the wagon so that people will immediately understand our intentions. Otherwise, she says that people might be too afraid to talk.

131

Sanatın politikadan uzak durması gerektiğini düşünüyor.

He thinks that art ought to stay away from politics.

132

İnsanların ses çıkarmaları ve eyleme geçmeleri gerektiğini düşünüyor. Bir keresinde bir protestoya katılmış fakat hayal kırıklığına uğramış, çünkü hiçbir şey değişmemiş.

She thinks that people need to speak out and act. She once attended a protest, but it disappointed her because nothing changed.

133

Çocuğun annesi, oğlunun da projeye katılmasını istemesinin sebebini anlatıyor. Oğlu zihinsel engelli; şiddet ve suçtan uzak kalması için sanat yapmasını istiyor. Onun hayatı şiddetle dolu geçmiş ve oğlunun daha iyi bir hayatı olmasını istiyor. Politikacıların barış yerine çatışmaya öncelik verme eğiliminde olduklarını söylüyor. Müdahalemizin bir şey değiştireceğinden emin değil, ama çaba göstermenin iyi olduğunu söylüyor.

This child's mother explains to us why she wants her son to participate. He is mentally disabled, and she wants him to make art so she can keep him away from violence and criminality. She has had a life full of violence, and she wants him to have a better life. She says that politicians tend to give priority to conflict instead of peace. She doubts that our intervention will change anything, but says that it is good to make the effort.

134

Barış için elini veriyor.

He gives his hand for peace.

135

Elini veriyor, çünkü arkadaşı da vermiş.

He gives his hand because his friend is doing it as well.

136

"Kars'taki insanlar yıkımı pek önemsemedi çünkü binbir türlü işte hayatlarını kazanmak için yetecek parayı kazanmakla meşguller." Yıkıma karşı olduğunu, yine de Tayyip'in de kendince nedenleri olduğunu söylüyor. "Milliyetçilerin oyunu almak istedi ve işe yaradı, çünkü oyların %50'sini aldı."

"The people in Kars did not really care about the demolition because they are busy in all kinds of jobs in order to earn enough money to survive." He was against the demolition, but he says that Tayyip had his reasons. "He wanted to have nationalists' votes, and it worked because he got 50% of the votes".

He approves of the demolition because the monument was overshadowing an Islamic tomb. If they had put it in another location, Tayyip would not have demolished it, he says. He tells us about a painting depicting a mosque. Above the mosque was written 'Ucube'. This proves to him that all discussions around the demolition are essentially about the conflict between Islamists and secular people. He does not want to contribute to the project even though he appreciates art. He is afraid that politicians will use our intervention for their own agenda. "Just like they use everything else to manipulate us."

141

"AKP medeni olmasa da oyların %50'sini aldı." Oy verenlerin çoğunun eğitimsiz olduğunu söylüyor. "Bu insanlar güdülme için bir çobana ihtiyaç duyan koyun gibiler ve Tayyip de bu çoban oldu." Kendisi CHP'ye oy veriyor. Türkiye'nin şimdiki durumu onu mutsuz ediyor. Birçok insan Tayyip Erdoğan'ın ülke için, su hizmetlerini iyileştirmek ya da yol yapmak gibi birçok iyi şey yaptığını düşünüyor. Ona göreyse, bunlar bir politikacının zaten yapması gereken şeyler. Bunları özel yapan hiçbir şey yok ve Tayyip'e oy vermek için yeterli sebep değil.

"Even though the AKP is uncivilized, they got 50% of the votes." He says that most of these voters are uneducated. "These people are like sheep who need a shepherd to guide them, and Tayyip became this shepherd." He himself votes for the CHP. The current situation in Turkey makes him sad. Lots of people think that Tayyip Erdoğan is doing many good things for the country, like improving water service and constructing roads. In his opinion, these are simply things a politician is obliged to do. There is nothing special about them, and they are not good reasons to vote for Tayyip.

142

Ona göre, Türkiye'de çok ciddi sorunlar var, fakat bunlar çoğu zaman tartışılmıyor. "Türklerin ilgisi Fenerbahçe'deki yolsuzluk gibi küçük sorunlarla dağılıyor ve en temeldeki problem olan kapitalizmi gözden kaçırıyorlar." Ona göre, Türkiye'de etnik çatışmalar nadir görülüyor. Türklerle Ermeniler arasında sorun olmadığını söylüyor. "Dolayısıyla, barışa adanmış bir projeye ihtiyaç yok."

In his view, there are serious problems in Turkey, but these are not often discussed. "The Turks are distracted by minor issues like corruption in the Fenerbahçe soccer team, and they overlook the most essential problem, which is capitalism." According to him, ethnic conflicts are rare in Turkey. He says that there are no problems between the Turks and the Armenians. "Therefore, there is no need to dedicate a project to peace."

143

Yıkımı onaylamıyor ama politikayla uğraşmak da istemiyor. Geçmişte daha aktifmiş, fakat sonrasında bunun hiçbir fark yaratmadığını anlamış. Yine de katkıda bulunmak istiyor ve çalışanlarından birini de elini vermesi için ikna ediyor.

He disagrees with the demolition, but he does not want to engage with politics. In the past he was more active, but he realized that it did not make any difference. He still wants to contribute, and he convinces one of his employees to give his hand as well.

144

Eskiden orduda çavuşmuş ve Türkiye'deki son gelişmelerden dolayı endişeli. Ona göre, bu yıkım Tayyip'in ne kadar güçlü olduğunu gösteriyor. Yakında Türkiye'nin Kürt ve Türk olmak üzere ayrı devletlere bölüneceğini düşünüyor. Bu ayrılmadan sonra, Fethullah Gülen'in başbakan olacağını tahmin ediyor.

He used to be a sergeant in the army, and he is worried about current developments in Turkey. According to him, the demolition shows how powerful Tayyip actually is. He expects that Turkey will soon be divided into separate Kurdish and Turkish states. After this segregation, he expects Fethullah Gülen to become the prime minister.

145

Etrafta gezdirdiğimiz elin güzel olduğunu düşünüyor.

He thinks that the hand we are carrying around is beautiful.

146

Tabii ki barışa katkıda bulunmak istiyor! O bir Müslüman ve İslam'a göre barış önemli bir mesele.

Of course he wants to contribute to peace! He is a Muslim and according to Islam, peace is an important issue.

147

Yıkım yüzünden üzgün ve Türkleri buna karşı çıkmak için harekete geçmemekle suçluyor.

He is upset about the demolition, and blames the Turkish people for not standing up to oppose it.

148

Türklerin %60'ının aptal olduğunu düşünüyor.

He thinks that 60% of the Turks are fools.

149

Türkiye'de sansürün görüldüğü çeşitli vakalar olduğunu söylüyor. Kısa bir süre önce, çıplak heykellerin sergilenmesinin de yasaklandığını belirtiyor. Herkesin kendini ifade etme hakkına sahip olması gerektiğini düşünüyor. "Ne yazık ki, Türkiye'de durum bu değil."

He explains that there have been several cases of censorship in Turkey. Recently, he says, exhibiting sculptures of nudes has also been prohibited. He thinks that all people should have the right to express themselves. "Unfortunately, this is not the case in Turkey."

150

Heykel taştan olsa da yıkımı kanlı canlı bir insanı öldürmeye benzetiyor. "Bu uğurda elim feda olsun!"

The sculpture was made of stone, but he compares the demolition with killing a flesh-and-blood human being. "Bu uğurda elim feda olsun!" (May my hand be sacrificed for the sake of this project!)

151

Anıtın zararlı olmak şöyle dursun, yararlı olduğunu düşünüyor. "Başbakanımız sırf kendi sevmedi diye onu yok etti" diyor. Heykeli yıkan insanı lanetlemek istiyor.

He thinks that the monument was not harmful, but rather beneficial. "Just because our prime minister disliked the monument, he destroyed it", he says. He wants to curse the person who demolished the statue.

137

Elini vermek istemiyor, çünkü elinin yeterince güzel olmadığını düşünüyor.

She does not want to give her hand because she thinks her hand is not beautiful enough.

138

Bir fikri yok, çünkü bir gece kulübünde çalışıyor. Para kazanmak gibi, ilgilenmesi gereken başka dertleri var.

He does not have an opinion because he is working in a nightclub. He has other problems to deal with, such as earning money.

139

Anıtı yıkmanın utanç verici olduğunu düşünüyor, bu sebeple katkıda bulunmak istemiş.

He thinks that it was a shame to demolish the monument, which is why he wants to contribute.

140

Yıkımı onaylıyor çünkü anıt bir Müslüman mezarını kapatıyormuş. Başka bir yere koymuş olsalardı, Tayyip anıtı yıktırtmazdı, diyor. Bize bir camiye tasvir eden bir resimden bahsediyor. Caminin üzerinde "Ucube" yazıyor. Bu ona, yıkıma dair dönen tartışmaların hepsinin özünde politik meseleler olduğunu ifade ediyor. Sanatı takdir etse de projeye katkıda bulunmak istemiyor. Politikacıların müdahalemizi kendi amaçları için kullanmalarından korkuyor. "Bizi manipüle etmek için kullandıkları diğer bütün şeyler gibi."

152

Tayyip'e neden bütün anıtları yıkmadığını sormak istiyor: "Niye özellikle bu?" Sözümona özgür bir ülkede neden böyle şeylerin gerçekleştiğini merak ediyor.

She wants to ask Tayyip why he did not destroy all monuments: "Why this one specifically?" She wonders why such things happen in a so-called free country.

"Yani illa Tayyip'e bi b...atacan yani!"

"You will use any situation to throw s... at Tayyip."

158

Anıtın neden yıkıldığını anlayamıyor. İki ülke arasında bir barış sembolü olmasından dolayı çok önemliydi. Projeye bir zafer işaretiyle katkıda bulunuyor, çünkü sembolizmini seviyor.

He cannot understand why the monument was demolished. It was a symbol of peace between the two countries, and therefore, it was very important. He contributes to the project with a victory sign because he likes the symbolism.

159

Türkiye'nin demokratik bir ülke haline gelmesini istiyor. "Böyle zalimce bir hareket ancak gerçek anlamda demokratik olmayan bir ülkede yapılabilir."

She wants Turkey to become a democratic country. "Such a cruel gesture can only be made in a country that is not truly democratic."

160

Ona göre, yıkımın hiçbir anlamı yok. "Bir başbakan bir sanat eserini 'ucube' olarak nitelendirmemeli. Bu medeni olmayan bir davranış." Yerine bir peynir anıtı koymanın şaka gibi bir şey olduğunu söylüyor. "İnsanlarla dalga geçmek gibi." İnsanlığa yeni bir anıt önerebilseydi, elinde dünya tutan bir insan figürü yapardı.

In his opinion, the demolition did not make any sense. "A prime minister should not call an artwork a 'freak.' It is uncivilized behavior." He says that creating a cheese monument in its place is a joke. "It is like making fun of the people." If he could propose a new monument to humanity, he would make a human figure holding the world in his hand.

161

Karslı ve yıkımı protesto etmiş. Şehirde yaşayanların çoğu AKP'ye oy vermiş, dolayısıyla yıkıma yönelik çok az direniş oldu, diye açıklıyor. Kendisi insanlık için bir anıt yapabilseymiş, bir barış işareti yaparmış. Katkıda bulunduğu için mutlu çünkü on yıldır Kars'ı ziyaret etmemiş ve şimdi eli oraya gidecek.

He is from Kars, and he protested the demolition. The majority of the city's inhabitants voted for the AKP, and so, he explains, there was little resistance to the demolition. If he could make a monument to humanity himself, he would make a peace sign. He is happy to contribute because he has not visited Kars for ten years, and now his hand will go there.

162

Eli tanıyor, fakat bedenlerden bahsediyor. Ona göre bedenler çok daha etkileyiciydi. Bir yıl önce anıtı kendisi görmüş. Daha o zamandan heykel bir tartışma konusu haline gelmişti, diyor. Bazıları ondan kurtulmak istedi, bazıları ise kalmasını istedi. Her iki tarafı da anlayamamış. Heykelin verdiği mesajı anlamamış ama onu zararlı olarak da görmemiş. Eğer insanlığa bir anıt önerebilseydi, yediden yetmişe bir grup insanı farklı yüz ifadeleriyle tasvir edeceğini söylüyor.

He recognizes the hand but refers to the bodies, which in his view were more impressive. A year ago, he saw the monument in person. By then, he says, the sculpture had already become a subject of debate. Some people wanted to get rid of it, and others wanted to keep it. He did not understand either side. He did not grasp the message of the sculpture, but he did not see it as harmful. If he were able to propose a monument to humanity, he would depict a group of people from seven to seventy years old, all with different facial expressions.

163

Hiçbir zaman AKP'ye oy vermeyecekmış. Partiyi çok fazla rant elde etmekle suçluyor. Yalnızca AKP ile bağlantılı insanların şu anki ekonomik canlılıktan faydalanabildiğinden yakınıyor. Hayatta kalabilmesini sağlayan parayı zor kazandığını söylüyor. Bomonti'deki yeni inşaatları gösteriyor ve ülkenin lüks rezidanslar yerine fabrikalara ihtiyacı olduğunu söylüyor. İnsanlara fayda sağlamak için yeni iş imkânlarının yaratılması gerektiğini ekliyor. Harcanan onca emeği düşününce heykelin yıkılmasının yazık olduğunu düşünüyor. Ona göre, bir başbakan asla bir anıtın yapılması ya da yıkılması konusunda tek başına karar vermemeli. Bunun yerine insanlara ne istediklerini sormalı.

He will never vote for the AKP. He accuses the party for making too much profit. He complains that only people linked to the AKP benefit from the current economic boom. He has a hard time earning enough money to survive. He points at the new constructions in Bomonti and tells us that the country needs factories instead of luxury residences. He says that new jobs need to be created to benefit the people. He thinks it is a pity that the sculpture was demolished considering all the labor that was spent on it. In his view, a prime minister should never decide to build or destroy a monument by himself. Instead, he ought to ask the people what they want.

155

Ellerini çok seviyor çünkü o bir kuaför. Alçı elin üzerine kendi isminin yazılmasını öneriyor, çünkü adını Kars'ta görmek istiyor.

He is very fond of his hands because he is a hairdresser. He suggests putting his name on the plaster hand because he wants to see his name in Kars.

156

Kimsenin artık dostluğa önem vermemesinden yakınıyor. Bu konuda hiçbir şey yapamıyor, fakat dostluğu desteklemek adına kendi elini verebileceğini söylüyor..

He complains that nobody cares about friendship anymore. He cannot do anything about this, but he can give his hand in order to support friendship.

164

Kars'taki anıtın anlamsız olduğunu düşünüyor. Kalede el ele tutuşan genç bir çifti tasvir etmesi gerektiğini düşünüyor. Tasarımını hiç sevmemiş, çünkü ikiye bölünmüş bir beden varmış. İnsanlığa dair yeni bir anıt dikilecekse, kraliyete gönderme yapan bir heykel yapılmasını öneriyor: bir kral, bir kraliçe, bir taç ya da kalede buluşan sevgililer. Anıtın yerel bağlam ve manzarayla bir ilişkisi olması gerektiğini söylüyor. Bizim alternatif anıtmıza katkıda bulunmak istemiyor, çünkü ona göre el de anlamı olmayan bir sembol.

He thinks that the monument in Kars was meaningless. It should have depicted a young couple in the castle holding hands. He did not like the design at all because it was a body split in two. If they were to erect a new monument to humanity, he suggests a sculpture referring to royalty: a king, a queen, a crown, or lovers meeting in the castle. He says that a monument must have a relation to the local context and the landscape. He does not want to contribute to our alternative monument because the hand is also a meaningless symbol.

165

Elin üzerine açık bir mesaj yazmayı öneriyor: "Eline sahip çık!"

He suggests writing a clear message on the hand: "Eline sahip çık!" (Control your hands!)

166

El figürü üzerine şu yorumu yapıyor.
"Durun! Vahşet ve adaletsizliği
durdurun!"

His interpretation of the hand figure
is: "Stop! Stop cruelty and injustice."

167

Anıtı estetik açıdan beğenmemiş,
fakat bunun onu yıkmak için
yeterli bir sebep olmadığını
söylüyor. Herkese hizmet eder
şekilde sanat yapmanın imkânsız
olduğunun farkında. Şahsen anıtı
sevmemiş çünkü kabaymış ve farklı
tasarlanabilirmiş, "öte yandan verdiği
barış mesajı her şeyden önemliydi."
Tayyip'in rant için anıtı yıktırıldığını
düşünüyor. Tüm ülkede yaptığı gibi
orada da arsayı satacağını öngörüyor.
İstanbul'un yarısını sattığını söylediği
Tayyip'e kızgın.

He did not like the aesthetics of the
monument, but he says that this
was not a good reason to demolish
it. He is aware that it is impossible
to make art that serves everyone.
Personally, he did not like the
monument because it was rough and
could have been designed better,
"but the message of peace was more
important than anything else." He
thinks that Tayyip destroyed the
monument in order to gain profit. He
expects him to sell the land, as he is
doing throughout the country. He is
angry with Tayyip, whom he says has
sold half of Istanbul.

168

Yeni anıtın yorumu daha açık olması
gerektiğine inanıyor.

He believes that a new monument
should be more open to
interpretation.

169

Bir demokrasi sembolünün yeni anıt
için daha uygun olacağını düşünüyor.

He thinks that a symbol of democracy
would be suitable for the new
monument.

170

Heykel hakkında bir fikrinin
olmadığını itiraf ediyor, fakat yeni
anıtın özgürlüğü sembolize etmesi
gerektiğini düşünüyor.

She admits that she doesn't know
about the sculpture, but she thinks
that a new monument should
symbolize freedom.

171

Başbakanın anıtı "ucube" olarak
nitelendirdiğini hatırlatıyor ve
Tayyip'ten bizim işimize de bir isim
vermesini istememizi öneriyor.
Türkiye'deki güncel durumun
özgürlüğü sembolize eden anıtlar
için doğru koşulları barındırmadığını
öne sürüyor. Bugünlerde, zincirlenmiş
ellerden oluşan bir seri daha uygun
olacaktır, zira Türkiye'deki güncel
politik durumu yansıtır, diyor.

He reminds us that the Prime Minister
called the monument a "freak" and
suggests asking Tayyip to give a title
to our work as well. He argues that
the current situation in Turkey does
not provide the right circumstances
for monuments symbolizing freedom.
Nowadays, he says, a series of
chained hands would be more
appropriate, as it would reflect the
current political situation in Turkey.

172

Özgürlük için bir heykelin gerekli
olduğunu düşünüyor fakat bu tarz
bir girişimde farklı bakış açılarının da
dahil edilmesi gerektiğini söylüyor.

He thinks that a statue for freedom
is necessary, but that different
visions should be included in such an
endeavor.

173

Bir polis memuru bizi uyarıyor: "Eğer
o tarafa giderseniz, orada size yorum
yapmazlar, ancak taş atarlar."

A police officer warns us: "If you go
into that direction, you will not get
any comments, only stones."

174

"Biz bir şeyi seversek, başbakan
onu yok eder." Güzel sanatlar
akademisinde okurken Atatürk
heykelleri yapıyormuş.

"If we like something, the prime
minister will demolish it." He used
to make sculptures of Atatürk when
he was studying at the academy of
fine art.

175

Yıkımla ilgili düşünmek onu hem
üzüyor hem de sinirlendiriyor.

Thinking about the demolition makes
her both sad and angry.

176

Anıtı yıkan insanları cahil ve dar
görlü olarak nitelendiriyor.

He describes the people who
destroyed the monument as ignorant
and narrow-minded.

177

Ona göre, yıkım politik nedenlerle
gerçekleştirildi. Hükümetin kendi
gücünü göstermek istediğini söylüyor.

According to her, the demolition was
carried out for political reasons. She
said that the government wanted to
show its power.

Üretim:

Tarih: 04.07.2011 - 24.07.2011

Yer: İstanbul, Kars, TR

Röportajlar: Burcu Arınç, Hande
Topaloğlu, Hera Büyüktasçıyan,
Öndercan Muti

Teşekkürler: Cafer Avınca, Didem
Özbek, Gülşen D. Akbaş, Gökhan
Toptaş, Osman Bozkurt

Sunum:

Bu gazete 13. İstanbul Bienali
kapsamında yayımlanmaktadır.

Tarih: 14.09.2013 - 20.10.2013

Yer: İstanbul, TR

Destekleyen:
İstanbul Kültür Sanat Vakfı

Küratör: Fulya Erdemci

Editör: Zeynep Berik

Tasarım: Burcu B. Köken

Metinler: Osterholt/Uitentuis and
Yaşar Adnan Adanalı

Çeviri: Erkal Ünal

Heykelin yıkım öncesi fotoğrafları:
© Osman Bozkurt, Kars, 2011

Teşekkürler: Bige Örer, Demet Yıldız,
Duygu Doğan, Kevser Güler, Rieke Vos

Bu proje PiSTteki misafir sanatçı
programı kapsamında, Mondriaan
Vakfı Desteğiyle üretilmiştir.

Production:

Date: 04.07.2011 - 24.07.2011

Place: Istanbul, Kars, TR

Interviews: Burcu Arınç, Hande
Topaloğlu, Hera Büyüktasçıyan,
Öndercan Muti

Thanks to: Cafer Avınca, Didem
Özbek, Gülşen D. Akbaş, Gökhan
Toptaş, Osman Bozkurt

Presentation:

The newspaper is produced in the
context of the the 13th Istanbul
Biennial.

Date: 14.09.2013 - 20.10.2013

Place: Istanbul, TR

Facilitation: Istanbul Foundation for
Culture and Arts

Curated by: Fulya Erdemci

Editor: Zeynep Berik

Design: Burcu B. Köken

Texts: Osterholt/Uitentuis and
Yaşar Adnan Adanalı

Translation: Erkal Ünal

Photographs of the monument before
demolishment: © Osman Bozkurt
Kars, 2011

Thanks to: Bige Örer, Demet Yıldız,
Duygu Doğan, Kevser Güler, Rieke Vos

This project is developed and
produced during the residency period
at PiST/// and was made possible by
the support of the Mondriaan Fund.

